

teljessége, a nyelv azon páratlan tökélye es hatalma, a melyben önmagát mulja felül, magával együtt a világ összes íróit.

A «Feuilles d'Automnes»-ban, a «Les Rayons et les Ombres»-ban vannak lapok, melyek a költészet leglgyabb, leggyöngébb hangjait is felülmulják; s vannak ismét, pl. a «Századok legendája» ban, a borzalom és iszonyat oly sötét színei, a gyűlölet és gúny oly erős kitörései, a melyek talán a Dante poklának legsetébb képeit is felülmulják. Néhol egy műben, szinte egy lapon, állanak egymás mellett a fény és árny oly ellentétei, — mint a «Nevető ember»-ben a női gyöngédség s állati vadtság rajzai, hogy elvakuljon a fénytől és reszketünk az árnytól s kéjből borzalomba és a borzalomból ismét kéjbe érezzük ringatva magunkat.

Talán ez, az ellentétek hatalma, a mi Hugónak legerősebb oldala s hatásának legnagyobb titka. A szeretet és gyöngédség egy balsamcsöppjével meg tudja édesíteni a szenvedély és gyűlölet egész keserű tengerét; s a hajnal rózsaszín üde pirját egyszerre a rémletek éjjelére tudja borítani. És nemcsak a hangulatokat tudja így, egyszerre, átmenet nélkül, ily ellentétekre cserélni; eszméiben is a bizarrságig viszi az ellentétek művészetét; s a Molière mesterségét, a ki párverset az elmésség szolgálatában, a belső rim ép oly virtuozitásával tudta egymás ellenébe fordítani, mint külsőkép tökéletesek voltak rímei és versei: utána senki sem tudta oly tökélyre vinni, mint Hugo, csak hogy nem az elmésség, hanem a szenvedély és szatira szolgálatában. Versei ugy csattannak sokszor, mint két pof, melyet az áldozatnak jobb és bal arcára mérnek, oly hirtelen egymás után, mint egy párvers két sora elcsendül. Az «Année terrible» és a «Les châtimens» ép annyi példát mutat erre, mint «Ruy Blas» vagy «Ernani».

Boileau azt írta a francia versről, hogy azt Malesherbes a tökély fokára emelte; de még ő maga megérte, hogy Molière még sokkal tökélyesebbé tette a verset — s felkiáltott: «Hol veszed rimeidet, Molière?» ... Mit mondana Boileau, ha a Hugo Viktor verseit olvashatná? Hihetetlennek tartaná a tökélyt, melyet ez a versben, az erőt, melyet a nyelvben ki tudott fejteni. Többet irt, — csak versben — mint Molière, Corneille és Racine együtt — s harmincz verses kötetében nincs egy rossz rim, egy hibás sor, egy zengéstelen vagy helytelenül alkalmazott szó. Prózája, lakonikus mondataival, ép oly erőteljes s majdnem oly zengeres, mint verse áradó dagályában, mely mint a tenger az egekig csapja föl tajtékját.

Termékenysége nem utolsó titka hatásának. Alig ejtette bámulatba egyik nagy alkotásával a világot, már ismét két-három új művét hirdette a mohó sajtó: s egyikből alig kelt el százezer példány — a mi nem sok az ő műveiből! — mikor új százezerrel árasztotta el a másiktól a könyvpiacon. S mit rejt még irodalmi hagyatéka? Ki tudja!

Uralkodó tulajdonsága mégis a szertelenség; nem mondom, hogy legjobb tulajdona volna (sőt ellenkezőleg!), de mindenesetre a leghatalmasabb. Csak a Milton sátnája vetekedik szertelenségben Hugónak, — nem egy, hanem ötven alakjával s ugyanannyi vagy több alkotásával. Minden nagyobb drámai vagy elbeszélő művében van legalább egy, néha több, emberi mértékkel meg sem mérhető óriás. Mint a Shakspeare III. Rikhardja, vagy a Dante pokolbeli óriási: olyanok az ő alkotásai legtöbbször. S nem csak epikai és drámai alakjaiban, lyrájában is sokszor ebben a szertelenségben kulminál. Ez a sajátos lángész, mely a gyermek, a szűz, a nő, az anya rajzában sokszor a gyöngédség és lágyág netovábbját éri el: mintha kicsinylené azt a hatást, a mit így a

legnemesebb eszközzel, az eszményiség páratlan rajzával tudott kivinni, bele korbácsolja szenvedélyét a legvadabb, a legborzalmasabb képekbe, melyekhez képest a Breughel szörnyalakjai, vagy a «Danse Macabre» zörgő csontvázai enyhe árnyéklatok.

Még egy csodálatos vonása van: erős történelmi érzése, a mindennapi és tényleges valóság teljes megvetése, szándékos és öntudatos lábbal tiprása mellett. Kit nem ragadtak el a «Notre-dame», a «Kilencvenhárom» történelmi képei, vagy a waterlooi csata pontos részletrajza a «Nyomorultak»-ban, vagy az angol parlament leírása a «Nevető ember»-ben. Egy visszafelé fordított prófétai arc világos látásával tudott a történet szellemébe behatolni; de színtöly világosan látott a jelenben is, s még a szenvedély és a gyűlölet sem bírta elvakítani, tanu reá az «Egy bűn története», a Napoleon gyalázatos államcsinjának e megdöbbentő hírségű leírása, melyhez hasonlót a gázság elleni szent gyűlölet a modern irodalomban csak Macaulaynak diktált Warren Hastingsról és Barère-ről irt essayiban.

De kifogyhatunk-e nagysága elemeinek elcsorolásából? Elfeledkezhetünk-e lángoló szabadságszeretetről, égő gyűlöletéről a zsarnokság iránt, s mindennek fölött emberszerető nagy szívéről, a melylyel a halálbüntetés ellen küzdött, oly szívóssággal, hogy ő, a ki a hatalom polczán ülőktől soha sem kért semmit, egy dolgot mégis kérelemre aláta magát: kegyelemért a halálra ítélték számára; erről az egész világot magába ölelő nagy szívéről, mely abban hasonlított a Krisztuséhoz (a kit ő is, felekezet nélküli létére, isteni mesterének vallott), hogy leginkább a nyomorultak, a szenvedők és a szegények iránt dobogott! Kit nem hatott meg felséges költeménye «A szegényekért?» — Pályája első szakában írta; s utolsó ténye az volt, hogy végrendeletében is megemlékezett Páris szegényeiről és 50,000 frankot hagyott nekik. Halála ágyán nem kívánt papot, de kijelentette, hogy hiszen Istenben. — Csak nem volt szüksége «más közbenjáróra» maga s az istenség között. Azért a párisi érsek is imádkozott lelkéért, a mikor haldoklott.

S most erről az emberről a táviró egyszerűen az jelenti, hogy «meghalt». Ha a lélek halhatatlanságának hite nem csak a nemes lelkek felséges ábrándja, — akkor Hugo Viktor sem halt meg; de ezzel semmit sem mondtunk, mert a halhatatlanság közös kincse a nagyoknak és a kicsinyeknek, közös reménye a boldogoknak és toldogtalanoknak. — De ha az, ki hosszú életén át milliókat gyönyörködtetett, ragadt el s oktatott az örök igazság tanaira és az által eszméket s érzelmeket ébresztett, melyek nem szűnnek meg hatni századokon át, mert megvannak örökölte könyveiben s olvasatni fognak évezredek múlva is, mint Mózes és Jeremiás, mint Homer és Shakspeare, mint Dante és Milton, — ha a jelennek ily megtermékenyítője a jövő számára, ha az örök eszmék ily hirdetője soha sem halhat meg egészen, — akkor a táviró, bár ténybeli igazságot hirdetett, akaratlannal mégis hazudott, mert — Hugo Viktor nem halt meg!

HUGO VIKTOR KÖLTEMÉNYEIBŐL.

Madárfészek a templomban.

Menj a templomba estimára,
De a midőn oda bemész:
Ne csak a ragyogó oltár,
E kis madárfészekre nézz.

A komor és setét kövekre,
Hol legerősebb a vakolat:
Fészket rakott a vándor fecske
Ez óriási bolt alatt.

Hol moh teríti el fűzért,
Ott helyezte el a gyermeket;
A Krisztus védszárnyának érzik
Jóltevő édes melegét.

A templom, hol árnyak remegnek,
Gyönyörrel hallja a zenét.
A kis madárfék ugy csevegnek!
S a templom éje oly setét!

A szentek hideg, komoly serge,
A hallgató oltár körül,
Tavas s csök hó lehétt érezve,
A szomszédságnak megőrül.

A szűzek és próféták szobra
Mind hallgatózik és figyel
— Te kis csoport! — zengő dalodra,
Mely égi szerelmet lehel!

Egy angyalra száll a madárka,
Az angyal szendén mosolyog;
S az eddig nem látott tréfára
Nevetnek az apostolok.

A szentek a madárka mondja:
«Jó reggelt, szent!» s oly vidorán,
Hogy a komoly szent visszaadja:
«Jó reggelt, édes madaram!»

A roppant templomok mi szépek!
Legmagasabk az ég után:
De egy parányi fecskefészkek
Az isten háza igazán!

Midőn a gyermek jó...

Midőn a gyermek jó: tapsol a házi kör,
Szeliden ragyog szemétől új gyönyör
Gyűlöl minden szemem.
Jöttén a homlok is, melyre a bűn s a gond
Setét felhőt nyomott, vagy mély redőket vont,
Kiderült hirtelen.

Ha zöldeséget fakaszt küszöbünkön a nyár,
Vagy csipős őszi szél meleg szobába zár
Lobogó tűz körött:
Midőn a gyermek jó, az öröm érkezik,
Nevetünk, szölitjük, s anyja — fogván kezét —
Tánítja jární út.

Hosszú esteken a tűzet szívtán kezünk,
Házról, Istenről, gyakran emlékezünk
Vagy a költők felől.
Jó a gyermek! Isten veled ég, föld, haza,
Költők, dalok! És a komoly beszéd szava
Mosolyra olvad föl...

Ejjel, midőn a nép álomban szendereg,
Csöndesen, zajtalan szunyad mező, berek,
És álmodik a tó,
Egyszerre a hajnal kigyúl, mint fénytorny,
Harangok ébrednek a csöndes falvakon,
S madárdal hallható.

Gyermek! te hajnal vagy, én alvó föld vagyok,
De arczom egyszerre virágokkal ragyog
Csak téged lássalak!
Lelkem erdő, melynek sötétes árnyiban,
Számokra oly édes hang sutgósa van,
S arany napsugarak.

Végtelen gyönyörrel van tele szép szemed,
Kis kezeid áldást hintenek s örömet,
S nem ártottak soha!
Lábad nem taposott a föld sarába még,
Fejed szent! s angyali ártatlan szendeség
Reá diaskört vona!

Az vagy nekünk, mi a bérkának a galamb,
Kis lábad meg nem áll a földön itt alatt,
Válladon röpké szárny!
Csak néssz magad körül, — semmit nem értve még;
Kettősen tisztá: mert testedben szűziség,
S lelkedben semmi árny!

Oly szép a gyermek! Ez ajk, mely mindig nevet,
Ez édes jóhiszem, e könnyek, melyeket
Egy perc hoz s letörül...
Édes ámulatban csapong körül szemem,
Egész világ előtt kitarva szelleme,
S ajka csöknak örül.

Oh uram! őriz meg engem s enyémet,
Sőt ellenségem is, ki káromon nevst,
Ne lássunk sohasem
Méhek nélkül köpüt, virágtalan nyarat,
Üres fészket, gyümölcs nélküli kosarat,
S házat gyermektelen!

SZÁSZ KÁROLY.

APRÓ TÖRTÉNETEK.

II.

A négy bajuszu ember.

«Sebess bácsi» előkelő nemes családból származott, kiről ma azt mondanák, hogy genry és ha ma csakugyan maga is azt hinné magáról: bizonyára ő is irhatná a neve elé, mint mások, egy-két predikátumot.

Csak hogy még akkor, mikor szegény «Sebess bácsi» virágjában volt, nem sokat adtak az emberek az efféle bohóságokra; minden ember annyit nyomott, a mennyit ért; már pedig Sebess bácsi saját szerény véleménye szerint sem ért nagyon sokat; különben nem állott volna be jószántából «szegények ügyvédjének», mely egyik legkisebb foka volt a vármegyei tisztégeknek és nem is maradt volna meg benne holtig. Pedig ebben maradt és vagyona sem nagyon látszott öregbedni, mert néhány hold földjén kívül csak egy kis házacskája volt a «Nadrágszár-utczában», melyet kétféle ágazó voltánál fogva neveztek volt el így: még pedig ennek is abban a szarában, melynek az a jó tulajdonsága vala, hogy téli víz időn, vagy ha a Kraszna kiöntött, semmiféle élő állat nem járt benne Sebess bácsin és a legelőről hazatérő bivalyokon kívül, melyek nem félhettek attól, hogy — mint néha Sebess bácsinak — a csizmájok szárán befolya a sár.

Különben Sebess bácsi nemcsak az ő csekély igényeinél fogva, hanem külsőleg is igen szerény ember vala. Inkább kicsiny, mint közép-termetű, kerekfejű mint egy skót puritán, himlőhelyes mint egy pulykatojás és az ő jelentéktelen arca, melynek közepéből orrocskája bizonyos negéddel piroslott ki, körül volt prémeze valamely bizonytalan szörmével, melyről nem lehetett biztosan tudni, hogy meddig haj, meddig bajusz, meddig szakáll.

Épen ebből származott a jámbor szegények ügyvédjének az ő négy-bajuszu volta is, a hogy mi gyermekek elneveztük.

Történt ugyanis, hogy Sebess bácsi, mint a hogy az egész város és vármegye nevezte, egy téli nap este névnapköszönésre jelent meg nálunk, hol már akkor javában mulatott a társaság.

Annak pedig, hogy ő egyikéssé megkésétt, igen alapos okai voltak; mert esetleg a nadrágszár-utcazó humorban volt, azaz annyira tele volt vízzel és sárral, hogy időbe került, míg azon Sebess bácsi, ki Julesa asszonnyal, az ő nem épen rózsákkal szegélyezett útjának egyetlen sorsosával, végig gázolhatott. Ez is csak úgy történhetett meg, hogy Julesa asszony elől ment a lámpással, melyben két krajczáros fekete faggyu-gyertya égett az egyik — és Sebess bácsi fényesre kisubiczolt stibli-párjával a másik kezében. Sebess bácsi pedig, ki az ünnepélyre hosszú rubákszínű kaput-rokját és csokoládé-színű pantalonját vette fel, térdig felgyűrözve és a kaput-rokk szárait karjaira véve, egy mély-ségméről fogantyrús pálczával kászolódott utána. Így érték el, nagy küzdelmek mellett, előbb a Kraszna hidjára, onnan pedig egészen a mi házunkig, hol már Puska Józsi, a primás czigány, javában húzta a kontra-tánczot, az ő fagótos és brúgos bandájával — vagyis inkább fúttá, lévén ő maga igen kitűnő klarinétos.

— Itt van Sebess bácsi! — kiáltott be va-

laki a tornáczról, és a nemes fiataltság, mely igen szerette a szegény jámbor agglégényt megtérfeálni, azonnal fület hegyezett és két nagybátyám, Kovács Lenczi és Kállay Laci, azonnal kimentek a tornáczra Sebess bácsi elé, ki egy élés-ládan ülve épen azzal vesződött, hogy fülig sáros bagaria-csizmáit a gazdasszonnyal hozott stiblivél kicserélje.

Szerencsétlenségére még csak félig volt kész, midőn a két kópé a tornáczra ért.

— Jaj Sebess bácsi, az istenért, ugyan hol késik? A kisasszonyok már két óra óta várják; mindenik magával akar tánczolni!

A szegény agglégénynek legebezetőbb volt a szíve erőll a részről; most is elhitte, hogy a mit beszélnek, igaz.

— Jaj lelkeim csak várjatok, a míg a másik stiblimet is felhuzom; aztán azonnal szolgálatokra leszek.

De hogy vártak azok a kópék: egyik jobb, másik bal karját ragadta meg.

— Jöjjen csak Sebess bácsi, — kiáltottak a rugkapálózóra, — várj legény maga így is s a kisasszonyok nem zárhatnak.

Mi volt mit tenni? Sebess bácsit bizony beröpitették a tánczó társaság közé, egyik lábán kifényesített vikszos stiblivél, a másikon fülig sáros bagaria-csizmával, melyről még most is csepegett a nadrágszár-utcazi keserű humor.

— Hát lelkeim itt vagyok, a micodás vagyok! — kiáltott szerényen Sebess bácsi.

No hiszen volt szegény Sebess bácsinak nem mulass! A leányok minden oldalról körülfogták s mindenik követelte, hogy vele tánczoljon; miközben az egész társaság jó izüen nevetett s ajátságos kosztümjén.

— Oh lelkeim, ha olyan nagyon szeretnek, — mondja Sebess bácsi érzékeny hangon, — miért nem jön valamelyik hozzám már feleségül?

Mert hát szegény öregnek az volt a mániája, hogy mindig hizasodni akart; csak hogy sohasem tudott feleségre szert tenni. Az én nővéreimet is megkérte mint a hármát; pedig a legidősebb is fiatalabb volt nála vagy husz esztendővel.

— Hát kérjen meg bennünket, — kiáltottak nevetve a lányok, — azután hozzá megyünk! A kis ember pozitúrába tette magát, s egész ünnepelességgel megkérte az egész női társaságot. Most azután következtek a mentések:

— Én elmennék, — mondja az egyik, — de hát hogy viszen haza abba az átkozott utcába?

— A hátamon, agyalom! — mondja Sebess bácsi hódolattal.

— Én is elmennék, de mikor olyan szurós a szakállam, — veti ellene a másik.

— Levágom lelkem, ha kell, még a fületem is!

Igy ment sorban a mentés, míg végre Sebess bácsi újra hoppon maradt.

Következtek a játékok, melyek bohóságai a régi társadalmi életet olyan kedvessé tették. Ezeknek is Sebess bácsi volt a középpontjuk. Volt valami büntetéssel járó játék a többek között, melyben rizsporrall teli jányért hoztak be s a ki valamit elhibázott, egy kisasszony, ki a végrehajtó hatalmat képviselte, a rizsporra mártott ujjacskájával büntetésül akombákomot húzott végig a bűnös arczán. Csak hogy a kis tányér alja gyertyakorommal volt feketére festve és a büntető kisasszony Sebess bácsi részére mindig innen alulról vette a festéket; míg utoljára szegény Sebess bácsi olyan lett a sok koromvónástól, mint valami tetovirozott indus. Mindenki nevetett rajta, csak a szegény agglégény nem vette észre, hogy kin nevetnek. A többi játékokban is mindig ő volt a czélpont; az ő hátára ütöttek legnagyobbat az összefonott

szekendővel; az ő arczát ragasztották teli mindentféle színű papirosokkal; ugy hogy ha tükörbe néz, reá sem ismert volna magára.

Mikor azután a vacsora ideje eljött, a legszébb és leghamisabb két leány közé ültették, kik folyton töltögették Sebess bácsi poharát vörös ürmössel és bakattal; hiába mondotta, hogy «sok lesz», azt felelték reá: «na még ezzel az egy pohárral — az én egészségemre!» Hát miként tudott volna ellentállani?

Pedig az volt szegény Sebess bácsinak a második gyöngéje, hogy a bort is szerette, mint az asszonyokat.

És ha azután egyikéssé többet ivott, mint a mennyit elbirt: a máskor szerény ember egyszerre hősnék képzelte magát; nagy gondolatok keletkeztek elméjében és a lelki állapotát azzal fejezte ki, hogy bajuszát keményen kezdette pödörni; előbb a valódiakat, azután szakállát két-felől a megfelelő helyeken.

Bátorsága elérte tetőpontját és Sebess bácsi felállott, hogy pohárköszöntőt mondjon: már el is kiáltotta, hogy: «Uram, uram!» — midőn az asztal végéről az egyik gyermek elkiáltja magát:

— Nini, Sebess bácsinak négy bajusza van!

Minden szem reá fordult, de a mi még nagyobb szerencsétlenség volt, a tükörben maga is megpillantotta magát a négy kifent bajusszal, korommal összekent és színes papirosokkal berakott orcájával, melyek összessége ahhoz a komolysághoz, melylyel homlokát ránczolta, annyira nevétséges ellentétet képezett, hogy nők és férfiak hanyatt estek a széken a nevetéstől.

A mesebeli baziliskusról írják, hogy szörnyet halt, ha meg találta magát pillantani a tükörben. Bizony szegény Sebess bácsi sem valami jól érezhette magát, mert visszarogyott székére e felkiáltással: «Elvesztém!»

Pedig nem vesztett el; mert még azután is kiürített egy néhány pohár bort, és Isten tudja, mikor és miként vergődött haza.

Szegény Sebess bácsinak tragikus végzete volt s ezt is, — mint már előtte és utána nem egy ember a világon — egy asszonynak köszönhetette.

Történt ugyanis, hogy miután az egész vármegye leányait sorban végig kérte, végre egy elvált menyecskénél akadott meg, ki mint fő akadályt azt vetette szemére, hogy gazdasszonyt tart... Sebess bácsi pedig szívére vette a dolgot és bár elég keservesen esett, kosztot fogadott a városban és régi szakácsnéjét elbocsátotta a háztól.

Azonban az történt, hogy egy késő őszi éjszakan Sebess bácsi beteg lett haza; ugy, hogy tüzet sem tudott gyújtani barátságatlan szobájában; azután meghült, torokgyuladást kapott s hozzá jókora lázt, hogy fel sem tudott ágyából kelni.

Ki gondolt volna a szegény agglégényre és ki mert volna arra vállalkozni, hogy télvíz idején abban az elátkozott nadrágszár-utczában felkeresse? Csak harmadik nap jutott eszébe kosztadónójának, hogy egy falásas gyerekkel fölkeresse elmaradt kosztosát.

A gyerek azután azzal a hírrel tért haza, hogy a szegények ügyvédjét, a szegény Sebess bácsit nem költi fel többé senki, csak az itélet trombitája.

P. SZATHMÁRY KÁROLY.

KIÁLLITÁSI TÁRCZA.

(A pünkösöd a kiállítás. Czankorkagyár. A mintaszálló. Nehány új csarnok. A Comy-féle oltógép. A pozsonyi dynamitgyár pavillonja. A robbanószerkek technikai fejlődése. Erőpróba és azok módszerei. A gyújtó és robbantó készülékek.)

Az az ünnep, melyet a keresztény egyház a szentlélek kitöltésének emlékére ül meg, egyházi jelentésén kívül még más értelemmel is bír. A pünkösöd a tavaszunk ünnepe is egyszerszind,

HUGO VIKTOR DOLGOZÓ-SZOBÁJA.

s nem véletlenül esik az évnek legszebbik szakára. Még akkor is, ha a naptár igen előre teszi, künn már redesen minden zöld, a zord köd és eső enged a derült napfénynek, erdők, kertek és mezők virágtól illatoznak, a rózsza felpattantja szüzi kelyhét, pacsirtacsicsérgés és rigófüttytől visszhangzik a lombok sűrű rejteke, kökörösinek mosolyognak a friss, zöld gyepen s minden örvendezni látszik a természet nagy harmoniájában. Ezért nevezi népünk a pünkösödöt is pirosnak, mert piros az, mint az emberi szív öröme, piros, mint az első rózsabimbó, mely e nap hajnalán születik, piros, mint a szerelmes leányka arca, s mint a betű, melylyel beírva van a kalendáriumba.

A nagyvárosok népét piros pünkösöd napján ellenállhatatlan vándorló ösztön lepi meg, s különösen azokat a rétegeket, melyeknek foglal-

kozásuk nem engedi, hogy nyaralni menjenek. Ezeknek az egész évben csak háromszor van egymásután két szabad napjuk, karácsonykor, husvétkor és pünkösödkor, s ilyenkor aztán fel is használják az alkalmat egy kis kirándulásra. Formális népvándorlás indul meg s a Svábhegy, a liget, a Margit-sziget, az Orczy-kert, Kőbánya és Rákospalota alig bírják befogadni a népek ezreit. Kídól nem egy omnibuszos ló a szokatlan terüthől s még mindig özönlenek a zöldbe rándulók, családok, párok, társaságok, ostrom alá fogva minden feljárt.

Emitt erős vita fejlik ki a felett, hogy hol mérnek jobb bort, a «zöld ökör»-nél-e, vagy a «Politische Greisler»-nál, a «Trombitás»-nál-e vagy az «Utolsó krajczár»-nál, ott kinyalt-fent mesterlegény, bugyellárisában a jó előre megváltott színházi karzatjeggyel, sétáltatja büsz-

kén választottját végig a városban. És közel a távolban mindenütt zene szól, Budapest összes cigányai és katona bandái nem elegendők a kitérő jókedv ébren tartására, bevándorolnak még a budakeszi trombitások is harsszó csep-perlijeikkel s irtóztató módon elsvábozott magyar népdalaikkal.

Természetes, hogy ez idett a pünkösdi mulatózók nagy részét is a kiállítás kötötte le. A lerándult bécsiek, csehek és fiemeik az ünnepek alatt egész idegenszerű arcot kölcsönöztek kiállításunknak, a mint csoportosan ügyeltek az arnyas fasorok közt s meg-megálltak az elragadtatás kifejezésével ajkaikon egy-egy megkapóbb látvány előtt. És a természet egész ünnepi pompájával övezte körül a ragyogó térséget, mely a lefolyt hét zord időjárása után csak annál derültebben viselte tavaszi díszét,

HUGO VIKTOR LAKHÁZA PÁRSBAN.

rezgő, szelid fényvel bocsátva át a világosságot a lombok világoszöld ernyőjén, míg a keklő magasban csevegő madárdal feleltek a hegedűk és bombardonok vidám rythmusba szedett beszédével s a közeli sziget partján a kikötött propeller nyulánk idomait csobogva nyaldosták körül a habok.

A bejárat már egészen kiczivilizálta magát nagyvárosias jellegében. A sorban elhelyezett kis árúasztalok mellett boltos leányok kínálgatják a kiállítási érmekeket, kiállítási zsebkéket, kiállítási levélpapírokat. Egészesen piros arcok ügyelnek tovább azzal a kedves és szerény bizonytalansággal, mely fogyatékos helyismeretükből ered, de egyszersmind azzal a nemes önérettel is, mely részt követel magának a nemzeti kultúra e nagy kirakatából. Vidékiek, a kiket a pünkösdi vonatok hoztak első ízben nagyobb számmal a kiállításra s kik Magyarország egész geografiáját képviselik, a fehérmegyei nők ráncos «penzér»-eitől, a pestmegyei férfiak fekete barkójáig. Meg aztán tagbaszakadt, marczona kinézésű lövészek, görnyedt-tartású, fekete attilás néptanítók, stb. Mint a hogy a közmondásban az erdőt nem lehet látni a fá-tól, ugy nem lehet itt a kiállítást látni az emberektől. Egész csoportoknak félóraig kell várakozniok az ajtóban, míg valamelyik pavillonba bejuthatnak, s a kik bejutnak is,

HUGO VIKTOR ELSŐ, IFJUKORI ARCZÉPE 1827-ből.

csak lépésről lépésre haladhatnak tovább. Egy-egy család étellel, itallal felszerelve jött ki s a mint a déli órát elüti s a csarnokok egy órai pihenésre bezárulnak, siet elteríteni kosara tar-

talmát a zöld gyepen, a padokon, a kerti lugasokban, sőt a közlekedési miniszterium pavillonjában kiállított első osztályú kupékban is.

Távolabb, a kiállítás legszélső gyűrűjében elhelyezett vasút-pavillonok tájáról el-elkapdossa a szellő a mozgásba hozott gépek puhogását, amott, a Strauss-fele czukorkacsarnokban pedig a teljes erejéből működő masina peregeteti egyre kattarhetti kockáit; közé-közbe egy-egy felfalni való elefánt, ló-, vagy más efféle emlős is kipattan gőzvasalóhoz hasonló formájából s a boldog álmeledőssal ott ácsorgó gyerekek arczáról lelátszik, mily szívesen elvállalnák a jury tagságot ebben az édes branche-ban. Hogy annak az éhletlen gyárosnak eszébe nem jutott az, a mi egy önzetlen párisi kollegájának, a ki leg-alább egy mutatóvány-darabot függesztett ki erős sodrott kötelén ajtaja elé, a melyről minden elmenő nyalhatott egyet, hogy aztán tovább osonva adjon helyet a következőknek.

Legnagyobb a tolongás a mintaszálloda előtt, hol a balföldi bejáratnál, a tulipános festésű padokkal ellátott, ugynevezett erdélyi borszobán át Hölle és fiai pezsgőhöz jutunk, melyek egy Sachsfele pom-

pás, 700 frtos jeges szekrény mellett csinos grot-tákban vannak egymás fölébe állítva. Hölle megbizottja éveken át Franciaországban, Cliquot özevegye gyárában tanulta a francia pezsgő-

HUGO VIKTOR EGY ALVÓ GYERMEK BÖLCSŐJE MELLETT.

AZ ÁGOSTON BORMÉRÉSÉBEN KÉPVISELŐI JELVÉNYÉVEL.

HUGO VIKTOR AZ 1851. DECZ. 2-DIKI ÁLLAMCSINY IDEJÉN.

gyártást, s annak módszerét követi pezsgői készítésénél, melyeknek különös speciálitásai az átútlású rózsaszínű Cristal Rosé, a londoni világiállításon a walesi herceg által is nagy elismerésben részesült Prince Wales Cabinet, e mellett a csupa magyar borokból készült Enfer et Fils Royale, Jockey Club és Grand vin l'opera, palackja százanként 150-től egész 300 frtig terjedő árban. De a valódi Aubertin és Röderer-féle pezsgőknek is e cég a gyártója, melynek jelentékeny kivitele jellemzésére elég felhozunk, hogy ujabban Kelet-Indiából is 1500 üvegnyi rendelvényben részesült. A szomszédos teremben Molnár és Sárkány konyha-be rendezési tárgyainak raktárát találjuk, mindenféle kóstátókkal, moszarakkal, czukorvágókkal, mandola-reszelőkkel, fűszertartó szekrényekkel.

Kissé odább, a Schernhoffer-féle terem tözsomszedságában érdekel birhatnak még a csak utóbb berendezkedett Schlabitcz-féle gabna-és terményüzlet szegedi czikkai, egy üvegszekrényben elhelyezve, pörkölt szalonak, szálmik, csörmői király- és rózsapaprikák, szegedi szappanyok, tarhonyok, tojások vagy a nélkül.

Fent, a félemeleten, elhagyva a Christoffel-féle ezüstneműk gazdag raktárát, a palackok és poharak, valamint a Hüttl Tivadar majolikaporcellantárgyainak kiállítását, egy szögletben Geitner és Rausch pince- és konyhaberendezési készletei vonják magokra figyelmünket, nagyszerű jég szekrények, dugópuhítók, egy összerakható ruhazárító lécezet, továbbá dugaszoló és palackmosó gépek, hal-, káposzta- és spárga-pároló készülékek, emeltyű-borszivattyúk és kerengő borszivattyúk, s minden a mi egy nagyszerű pince kezelésére, borok raktározására és csomagolására szükséges. Még tovább a Thonet-féle hajlítót fa butorkészítményei foglalnak el egy fülkét, mellette egy mintaszerű szállodai vendégszoba-berendezés, házi vízvezeték berendezések, mint fürdőkádak, mosdószekrények, melyekben a tengelyen forgó mosdótáblából az elhasznált viz a szekrény belsejében álló viztartóba üríthető ki, honnan aztán tovább vezetetik; vízvezeték csövek házi használatra való bevezetésének térképei a falon stb. Még egy félemelettel fennebb végre több rendbeli szállodai elsőrendű szobaberendezés tünik szembe, Broghammer Szevér rajzi után, egy szalon gyönyörű kaminnal, előszoba, hálószoba, az egymást érintő két szögletben nagy, világos két ablakkal, melyek közt részt fektetve van az ágy, lábánál asztal, fejénél asztalka, a mellett pamlag, toilette-asztal, nagy tükrös mosdóasztal, stb., mind a legegészségesebben, de egyszerűségi szállodai igényekhez mérten berendezve. Külön van kiállítva üveg alatt is egy miniatűr kis minta-ágy, habzó fehér párnákkal, kék selyem himzett paplannal.

Néhány ujon épült csarnokkal is találkozunk ma már, legutóbbi látogatásunk óta. Ilyen a vasutógyáros Buchwald vaspavillona, tözsomszedságában a mezőgazdasági csarnoknak, vékony, ruganyos és domboru acél abrancsokból készült kényelmes hintáskékekkel s néhány le-veljegyártóval szolgáló vas-szoboralkalakkal, idealizált helyzetben, melyek egyike „La Charité” nevet visel. Ilyen továbbá a Lütke-pavillonon túl és a mintaszállóda mögött 1500 frt költség felépített új pavillon is, mely a pozsonyi Wendler mandolás és vaniliás tea- és gyermek-kétszersültjeit, finom mákos és dióspatkóit s egyéb luxus-süteményeit foglalja magában, s e ropogós sütemények itt ugyancsak jó keletnek örvendenek. A kétszersültök, melyek 1/4 kilós csomagokba pakolva s pontosan megmérve a szeletek nagysága szerint 15 vagy 8 darabot tartalmaznak, gondosan vannak borszesz-párolás utján elkészítve s száraz, füstmentes helyen hónapokon át őrizve, a mi azoknak kitűnő ízét biztosítja.

Schottola Ernő pavillonjának, mely egy lépéssel odább, emelkedetebb árnyas ponton gazdasági szereket foglal magában, kiváló érdeket kölcsönöznek egy hanyag külsejű, paphoz hasonló francziának, Jaques Comynak mutatványai a saját találmány géppel való nemesítési módszer bemutatására, amerikai alynya. Ez oltó-gép, melylyel, különösen gr. Keglevich István ajánlatára, s a földmívelési miniszterium megbízásából az ország nagy részét beutazta, s Kecskeméten, Szekesfehérvárról s majd minden állami gazdasági telepen annak meghonosítását lehetővé tette, rendkívüli érdekel bir a gazdakö-

zönségre nézve, ugy a kézből, mint a szabadban való nemesítési, vagy a hasítékba ékeles tekintetében. A greffoirral, oltókéssel s minden szükségességgel ellátott oltó kiállítású gép, összekötve az önmagától a bevágott rész körül tekerőző kauscuk, vagy japáni raffia (növényhás) kötöző rendszerével, óránként 100 darab beoltására képesít.

A 9. számú egyszerű kis pavillonba, keleti szomszedságában az iparszarnoknak, megdöbentéssel érdekel lépünk be. Az emberiségnek egy nagy történelmi szerepre hivatott veszélyes és ördögi találmánya, — a dinamit ismerteti meg itt magát minden alakjában s egész félelmes titokzatoságában. A tudósítók nem vették még tollukra ezt a világtalálkító szörnyet, s a közönség közül is inkább a nők — e született rombolók — érdeklődnek iránta. Ott hevernek szűk palackokba szorítva, de rejtett fenyegetéssel, a harc s pusztulás leigázott szellemei, titokzatos valójuk és demoni erejük egész zord-ságával hatva idegeinkre. Egy nagy kalapos egyén gyanus érdeklődéssel nagyaráztat itt holmit magának s egészen bizalmasan érzi magát a nihilizmus ez országában.

Mert ez a hely a pozsonyi dinamitgyár helyisége, az 1865-ben Nobel Alfréd svéd vegyész és társai által alapított dinamit-részvénytársaság tulajdona (a falon ott függ Nobel festett arcképe is), mely társaság a még birtokát képező zamky-i (Prága mellett), krümmeli (Hamburg mellett) és slebuschi (Köln mellett) gyáraiban ma már éventé két millió kilogrammnál több dinamitot, ugyanannyi forint értékben készít. Tudjuk, hogy legtöbbet belőle ujabban a londoni ir dinamitisták fogyasztanak el.

E társaság minden fennálló dinamit-társaság között legkiterjedtebb mértékben üzi a dinamitgyártást, a mire különösen az a körülmény képesíti, hogy nyers anyagai részére külön telepeket bir, így vannak saját kovaföveny-bányái Észak-Németországban, továbbá kén-, salétrom-, salétrom-, salétrom- és glicerin-gyára, a melyek körülbelül 500 munkást foglalkoztatnak.

Mielőtt ez oly fontos kiállítási csarnok egyes tárgyainak futólagos szemléletére indulnánk, hozzuk röviden emlékeztünkbe a mit a dinamitról és a robbanó szerek ujjabkori fejlődéséről általában tudunk szükség.

A dinamit feltalálása 1864-ben történt Nobel Alfréd által, addig a szükséges repesztésekhez kizárólag a löport használtak, mely azonban hogy mily kevésbé hasonlítható e modern anyaghoz, bizonyítja az, hogy mióta a dinamitot használják, bányamunkálatoknál, vasut- és víz-építéseknek átlag éventé mintegy 20 millió forint takarítást meg (csak Ausztria-Magyarországban két millió forint) s hogy az életet és egészséget veszélyeztető bányai repesztő munkálatokhoz 100,000 emberrel kevesebb szükséges.

Leglényegesebb alkotórésze a dinamitnak az ugynevezett nitroglycerin, e legerősebb robbanószer, mely kén- és salétromsavba vezetett glicerinből áll. Ez azonban folyékony állapota miatt még alig volna technikailag alkalmazható. Szükséges volt azért oly anyagokkal keverni, melyek fölszívják. Az így származó por vagy tésztaalakú testeket nevezik már most dinamitnak. A nitroglycerin fölszívására használt test egész 1875-ig a kovaföveny volt, ez évben azonban ugyancsak Nobel azt a fölfedezést tette, hogy a nitroglycerin csekély mennyiségű collodium-gyapottal keverve kocsonyás tömeget ad, az ugynevezett repesztő-gelatine-t s ennek bizonyos porokkal való keverése végre a gelatine-t vagy új dinamitot hozza létre, melynek előnye, hogy nagyobb mérvű robbanóerővel, a tetszés szerinti erőben állítható elé, s hónapokig állhat viz alatt a nélkül, hogy megváltozék. Mind e körülmények odavezettek, hogy ez új robbanószer ma már teljesen kizárták az előbbi kovaföveny-dinamitot is.

A pozsonyi robbanószer-gyár épülete, a vágóvölgyi vasut egy kies fekvésű helyén, e mellett majdnem összes nyerstéményeit hazulról felezi, így a kovát pl. a felső-magyarországi nagy pyritbányákból nyeri. Egyesek összeköttetéssel bir az osztrák-magyar állam-, továbbá a vágóvölgyi vasutal és dunaparti kikötőhelyével, 1874-ben alakult, teljesen villamos lámpákkal van világítva, mintegy 140 munkást foglalkoztat, 5 gőzgéppel, összesen 60 lóerőre dolgozik s éventé körülbelül 1 1/2 millió kilogramm dinamitot képes előállítani, s így az

összes ausztria-magyarországi és keleti szükséglet két harmadát fedezi.

Összes épületeinek a természetes nagyság 1:200 mértékében való ábrázolása a pavillon közepében üveg alatt, dombormű-kivitelben látható, s a következő főbb osztályokból áll: collodium-gyártás, salétrom-savgyártás, denitrozás helyisége, kén-sav-összpontosítási helyiség, robbanóolaj-gyártás, tölténygyártás, csomagolás s végre egy katonai kincstári raktár és őrhelyiség és tisztai szobák. Érdekesek a csomagolás módzatai. Ugyanis a modern tudomány e leg-örösibb romboló anyagát gyöngéd női ujjak csomagolják vízhatlan parafinozott pergamenbe, s így rakják bele aztán 25 kilónként a szintén parafinozott pergamenrel bevont ládába.

A gyár dombormű mintázata felett palackokban és üvegedényekben mindenféle robbanószerek és keverő-porok láthatók: kén- és salétromsav, glicerin, nitrirsav a lögyapot és repesztő-olaj gyártásához, fehér és zöld, továbbá nyers vagy égetett kovafövenyek, gelatinok adjustálva vagy a nélkül, nyers és gyarolt gyapotok, rozsliszt, vörösszén, glauber-só, továbbá fölszerelt és még fölszereletlen dinamittöltények, gyutacsok, fehér és fekete gyújtófonalak, villamos szalaggyújtók s a gyártáshoz és megvizsgáláshoz szükséges készülékek, mint sajtológok, fúrógépek, ólom-odények (a savak befogadására), kauscuk-tárgyak (a nitroglycerinhez) és különféle erőmérők (brizance) készülékek.

Legérdekesebb azonban a dinamit gyakorlati alkalmazását szemléletileg előtűntető készülékek. Amott egy sındarabon a gelatin-zacsokot látjuk odakötve, mellette a tölténnyel s rögtön odább a már megtörtént robbantást látjuk a szétforgácsolt darabjaiban. Tovább egy vasdaron a 30 és 75 kros, egy nagy fatörzson pedig 450 kros dinamit robbantása nyomait vehetjük észre, melyek mind műszaki csapatok kísérleteinek eredményei. Egy vasdaráb csak alig látható bemélyedéseket látat, jelölül annak, hogy itt megnedvesedett dinamittal történt kísérlet, a mi nem sikerülhetett. Meglepe a dinamit erőművi hatásának észlelete a felrobbantott anyagon, mely minden alkalommal három különböző robbanási felületet képez. Legvilágosabban látható ez a fánál; az első legközelebbi réteget a dinamit átszeli, mint a papirt, az az után következőt inkább át-reszeli, az utolsó pedig forgácsokra töri. E három erőfoka a dinamitrobbanás hatásának minden alkalommal észrevehető.

De a mennyi káros hatását mutatja föl az ujjab történelem a dinamit felforgató alkalmazásának, ugyanannyi áldásos vívmányát is tanulmányozhatjuk itt, különösen a bányatechnikánál, alagutépítésekénél. Egy kis modellje látható az arlbergi alagut áttörésének is, a gránitfalba alkalmazott fúrógéppel, a mint a dinamittöltény befogadására a lyukakat furja. Hatalmas látványt nyújtanak a különböző lökfúró és csavarfúró gépek gyűjteményei is. Hogy ugyanis közeben robbanthassanak, első sorban furott aknák alkalmazása szükséges. Ez kézvagy gépfúrás által történhetik. A gépfúrás a kézifúrás felett azzal az előnnyel bir, hogy leg-többször 50—100 %-kal gyorsabban s így olcsóbban lehet vele dolgozni. A lökfúró-gépeknek, melyek közül igen tökéletes az itt kiállított Schram-Mahler-féle, hatása inkább zuzó, míg a csavarfúró inkább fur. Megjegyezzük, hogy bányánál s alagutaknál biztonsági okáért a fúró-gépeket nem gőzzel, hanem vízzel, vagy komprimált levegővel hajtják.

A mi a dinamit erőmérőit illeti, erre vonatkozólag háromféle módszer van a csarnokban szemléletileg bemutatva. Az első, a Nobel szerinti módszer, egy próbamozsár, mely mindjárt a bejárással szemközti van kiállítva, s melynél az abból kihajított löveg röptávolsága adja meg a mértéket. A második a Trauzl szerinti módszer, ennek ismertetésül hatalmas ólombombák profilmetiszeteit látjuk fölhalmozva, melyeknél a robbanószer robbantásba hozatva, ereje a támadt üreg nagysága szerint határozatit meg. Végre a Hess-Kosterschitzről nevezett eljárás szerint az erő az ólombengerek összelapítása után méretik. Minde kísérleti módszerek, melyeknél a robbantás a fő, a bányatechnika céljaira szolgál, míg ellenben katonai célokra csupán a fa- vagy vasanyag közvetlen átütése szolgál, mely esetben a dinamit, robbanás nélkül, csak az érintkezésbe hozott testet lyukasztatja át.

A LÉPCSŐN A HALOTTAT A MAGA SZOBÁJÁBA VITTEK FÖL.

Vessünk egy utolsó tekintetet a gyújtókészülékekre s a repesztőszerek robbantási módjára is, mely nagy különbséget mutat a Schwarz-féle porral szemben. Míg az ugyanis szikra vagy gyújtókanóccal által szilárd vagy könnyű burokban is föllobban, addig az új robbanószerek, még nagyobb mennyiségben is, ha lánggal érintkeznek, csendesen, robbanás nélkül elégnak. Ha azonban belsejökbe gyutacsot, azaz elegendő durranóhigánnyal töltött rézkupakot helyezünk s ezt tűzsugár által robbanásba hozzuk, ugy maga a repesztőszert is szétrobban, és pedig annál erősebben, minél erősebb a gyútkupak.

A repesztőszerek robbantásának, illetőleg a gyútkupak meggyújtásának különböző módjai, a közönséges gyútkupák, melyet a bányász taplóval gyújt meg s a villamos gyútkupak, villamos gyújtó és dörzs-gyújtókészülékek szintén tüzetesen vannak feltűntetve. Egy Elsingere-féle vízhatlan ruhába öltöztetett bányász egészen villamgyújtásra fölszerelve tünik szembe, a mint hátán egy szekrényben a villamgyújtó, kezében pedig a villámsodronnyok láthatók, melyeknek negatív és pozitív sarkait összeráztatva idezi elő a robbantást, a mi alatt ő biztonságra húzódik.

Kissé részletesebben is időztünk tán a dinamit-kiállításánál, mint kellene, de ha tekintjük azt a nagy ipari forgalmat, melyet a dinamitgyártás ujjabban elért, midőn az összes dinamittermelés éventé 15 millió kgr-ra s ezek értéke hozzávetőleg 20 millió forintra tehető éventé, mindenesetre indokoltnak látszik a hosszabb időzés is.

Azonkívül sok oly bányászokat érdeklő tárgy is van itt fölhalmozva, mint pl. o. a legujabb szerkezetű biztonsági és villamos lámpák, továbbá a vegyészeti, és különösen a savak előállításával foglalkozó gyáraknál oly fontos ólomedényeknek néhány kitűnő példánya a pozsonyi gyár szakavatott gépmestere, Almásy által készítve, hogy azok szélesebb körökben is méltánylást érdemelnek.

HOMOKBÓL FONT KÖTELEK.

ANGOL REGÉNY.

Irta FRANCILLON R. E.

TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Leszámolás.

Hiába lett volna orvos Stoke-Juliotban, nem segíthetett volna. Derrick halva volt, mindenki láthatta. Agyán volt keresztül löve. S nem kellett búbiájos tudomány, kitalálni, hogy nem lehetett meg más, mint a Mély-erdőben garázdálkodó vadász.

Carew Feri maga is rájött erre. Ugorka Janó ugyszólván félvad volt; de bizonyos, hogy Der-

rick maga is okozta halálát. A Davis példája hatott rá s csak nem engedhette, hogy a Kentből ide csöppent új erdőkerülő fogja el a vadorzót, a kit ő nem tudott kézre keríteni. Bizonyos, hogy találkoztak; Derrick megtámadta, az nem hagyta magát, összeszólalkoztak s meglötte. Feri magát vádolta, — ha ő nem adott volna puskát a kóborló kezébe, Derrick nem volna megölve.

A mint Openshaw kisasszonyt abból az elátkozott erdőből kivezette s megmutatta neki a legrovidebb utat, melyen segítség után siethessen, maga visszament a halotthoz s ott őrizte szolgálja testét, míg csak Davis oda nem érhetett. Olykor szegény Anikóra is gondolt, vajjon hogy fogja venni a váratlan csapást? Bi bizonyosan csendesen, mert tudta, hogy olyan természetű, ki nem könnyen indul fel, de tudta azt is, hogy mélyen tud érezni s hogy apját nagyon szereti.

Végre megérkezett Davis.

— Ez rossz munka volt, squire! — kezdé. — Mit gondol, ki teheté?

— Hát Uborka Janó, squire kétség benne. Örülök, hogy ön megjött; ez is a sir Miles erdő-része — itt találtam; ezen a helyen, a hol fekszik, csakhogy arcczal volt a földnek, megfordítottam s befogtam a szemét. Szegény ember, szegény Anikó! Most, hogy ön is itt látta, fogjuk fel, segíten haza vinni.

Davis csodálkozott, hogy — a kit ő gyilkosnak tartott, ily nyugodtan beszélhet arról az esetéről.

— Ön a lábát fogja, ugy hiszem? — kérdé. — Nem, a testet akarom fogni, így, a mellemhez a fejét. Hü szolgálom volt, s az én szolgálatomban halt meg.

Davis egészen elszörnyülködött, hogy egy gyilkos ilyen átalokodott tettetű lehet. Szörnyülködött, de bántulta.

Carew Feri bátor legény volt, de szívet mégis hanyatlani érezte kelében, mikor a súlyos testét az erdőn, a mezőn, végre a megölt házához érve — a házába beemelte. Nagy megkönnyebülésére: a konyha üres volt, vagy is Anikó nem volt ott — s csak Mabel kisasszonyt találták, a ki elfordult a halottól s zsebkendőjébe rejtette arcát, míg ők ketten a lépcsőn a halottat a maga szobájába vitték föl. Ott az ágyra tették le s lepedőt borították rá. Davis a halottal maradt; Feri pedig visszatért a konyhába, hol Openshaw kisasszony még most is maga volt.

— Anikó tudja? — kérdé suttogó hangon. Mabelen látszott, hogy sirt, szinte görcsös állapotban volt. Életében ez volt az első gyász- eset, melynek tanuja — s mily borzasztó! — Tudja, — felelé. — S nagyon is hamar megtudta. Oh be borzasztó! S nem értem — de egy könyvet sem hullatott. Hogy lehet az?

— Isten tudja, édes. De ön nem maradhat itt; engedje haza vezetnem.

— Igen, igen, haza. Menjünk.

Csakugyan borzasztó tragédia volt; de Feri némi vigaszt talált abban, hogy Mabel az ő kísérletére s támogatására szorult. Egy darabig némán haladtak.

— Hát csakugyan gyilkosság? — kérdé végre a leány.

— Bizonyos.

— S az ölte meg, a kinek meglátása végett az erdőbe mentem?

— Félek, hogy az.

— S mi lesz most vele.

— Elfogjuk, kerüljön bármibe. Derrick az én cselédem volt, s a szegény Anikó, ne higgye, hogy ő érzékletlen. El kell fognom a gyilkost, s akkor megláthatja. Pengold urhoz kísérettem — neki kell őt a törvény kezébe szolgáltatnia s aztán felakasztják.

— Nem akarom őt látni. El sem viselhetném. Bánt a lelkiismeret, hogy én is némiképp bele vagyok keveredve ebbe a gyásztörténetbe. Nemde?

— Kegyed, Mabel? Dehogy! Nyugtassa meg magát! De én — a ki a puskát adtam neki.

— Azt is értem. Lásza! Mondta m én önmeg, hogy nem vagyok jó leány. S most tudom, hogy Anikó másképp tud érezni! Én nem tudnék úgy — bele kellene halnom. Oh, ő már tudja, ki ölte meg az apját. Az a másik erdőkerülő megmondta neki, de én nem értem. S mikor az elment s magunk maradtunk, csak annyit mondt: Vért vért! S oly borzasztó volt, hogy megiszonyodtam tőle. Borzasztó emberek vannak itt, Carew ur; Pengold ur mindig mondta; s Derrick Anikó, a boszorkány, a legborzasztóbb valamennyi közt; láttam a villámot szememben s elrémültem tőle.

— Megjédt, kedves — s nem csoda. S kegyed ne tudna érezni? Félek nagyon is. Derrick önmeg egészen idegen, amár becseletes, az hű szolgálta volt, ki kötelessége teljesítése közben halt meg — de őn alig ismerté. S kegyed ne volna jó leány? Oh, kedves —

Ez volt az összes széptevése Carew Ferinek az uton, míg Mabelt a paplakra hazakísérte. Mikor szobájába bevezette, hosszasan értekezett Pengold lelkészszel. A lelkész a maga módja szerint fogadta a hirt; a helyett, hogy elborzadt volna rajta, így szólt:

— Hja, egyszer mindenkinek meg kell halni így vagy úgy. Különbönek ennek a törvény az oka: minek tiltja a vadorzást. Ha nem volna tilalmas, nem lenne vadorzó; ha vadorzó nem volna, nem üldöznek az erdőkerülőket, s a vadorzók nem gyilkolnak meg az erdőkerülőket; ez világos. S ha Derricket meg nem ölték volna, nekem se kellene bajlódnom vele, a kinek a nélkül is annyi a dolgom: a vasárnapi prédikáció, meg a malacaim, nem is említve a vörös tehenemet, mely ismét rosszabbul van s a cselédem is most meggyérhez, a bolond! Hát akaszszák föl Uborka Janót. Vagyis akaszszanak föl minden bérőt, mert végre is a bér- lők a legnagyobb gazemberek. Janót? Hát látta valaki, hogy ő ölte meg? Hallotta valaki a puská durranását? Ugy-e nem, nohát! — De hagyjuk ezt; beszéljünk valami okosabbról. Kitzte Mabel a napot?

— Nem is szóltunk róla.

— Nem? s miért nem? Jó; hát kitűzöm én magam. Ön is gyöngye egy szerelmes. Jöjjön ide holnap reggel. Akkorra tisztába hozom a dolgot Mabellel — s vasárnap kihirdetem, bármit mondjon. Ön pedig ne törődjék Uborka Janóval, se semmi vadorzóval, ha darázs-fészeket nem akar magára zudítani; ismerem én a stoke-julioti népeget. Csak lovagoljon át Barustaple-ba s vegye meg a jeggyűrűt.

Carew Feri azonban attól a feltételtől, hogy az erdőkerülője gyilkosát kézre keríti, nem lehetett eltéríteni. Tudta ő is, hogy ezzel nem szerezte magának népszerűséget Stoke-Juliotban — de mit bánta ő azt? Nagy elővigyázattal kellett eljárnia, hogy el ne szalassza emberét, mivel tudta, hogy Stoke-Juliotban mindenki annak a pártjára fog állani és segíti fog elrejtőznie.

Hogy meggondolja s csendesen fontolóra vegye a dolgot s megállapítsa eljárása tervét, haza ment. Nagy meglepetésére Quickset kapitányt még ott találta, mintha semmi se történt volna, nyugodtan falatozva, a mit a gazdasszony elébe tett. Soha sem érzett magában olyan kedvet, kilőni valakit — mint most; de

türtöztette magát. Vendége szokott arcátlan-ságával ment eléje.

— Frank, — kezdé, — csipő rándulásom egészen jól van, s nem akarom tovább igénybe venni az ön vendégszeretét — különben is mennem kell. Igen sietős az utam — s talán be sem várhattam volna önt, — de, először is, nincs lovam s míg egyet hozatok magamnak, félek sok időbe telik s nem is áll érdekében elárulni holléteimet, — másodsor, egy kevés számadásunk van együtt, csekélység, szót sem érdemel, igazán röstellem, — de nem jöttem annyi pénzzel el hazulról, hogy ennyi ideig maradjak, — ez az átkozott eset, a csipőm rándulását értem, nagyon alkalatlan időben jött — Számadásunk? — kérde Feri, — kicsoda számadásunk?

— Hát a kártya-jegyzék, melyet én szokott lelkiismeretességgel vezettem. Tekintse át s remélem nem fog hibát találni benne. Ezen az oldalon van: Carew adós Quicksetnek — ezen viszont: Quickset adós Carewnek. Kérem nézze át —

Az utalvány elkészült, Carew aláírta s oda dobta vendégének.

— S most, ott a szürkém — ráülhet s Barustaple-ba lovagolhat rajta. Hagyja ott a vendéglőben. Ott ismernek engem is, a lovamat is, s majd haza küldik nekem. — Isten hírével!

(Folyt. köv.)

EGYVELEG.

* A kontárokról mindig kicsinylőleg szoktak beszélni. Pedig a művelődéstörténelem számos példát mutat fel, midőn ily kontárok az ipar más ágaiban kitűnő találmányokat tettek. Egy könyvkötő-legény (Silbermann) volt az orgonakészítés és zongora reformátora; egy borbély (Arkwright) találta fel a szövőgépet; egy ács (Hargrave) készítette az első szövőorsót; egy szalmakalapos (Jacquard) találta fel az első orsót; egy zenész (Herschel) a távcsövet; egy hangszerkészítő (Watt) a gőzgépet; egy gyógyszerész (Böttcher) a porcellánt; egy színész (Sennefelder) a könyvmást — egy szóval a legtöbb ember, ki a kereskedelemben és iparban új irányt nyitott, kontár volt a céhezszabályok értelmében.

készletek érkeztek s így a sajtóságos krízis megszűntnek tekinthető.

* **Elelmi szerek az Egyesült-államokba** még mindig nagy mennyiségben szállítanak Európából. A múlt évben áprilistól szeptemberig Belgiumból és Hamburgból 19 millió és kétszáz ezer tojást szállítottak az oceánra át az Egyesült-államokba, leginkább Antwerpenből. A gyakorlati amerikaiak azonban most már nagyobb mártékban tűzik a baromfi-tenyésztést, úgy hogy jövőben valószínűleg kedvezőbb lesz az arány.

* **Óriási víztölcsért** észleltek Kanzasban a Medizsin folyó völgyében. Az általa előidézett áradás több falut elöntött, mintegy 500 házat tönkre tett s már eddig több mint 50 halottat találtak meg.

* **Angol kereskedelmi lapot** ad ki egy vállalkozó Berlinben angolok számára. A délután Berlinből elküldött példányok másnap délután már Londonban lehetnek az előfizetők kezében s az előállítási költségek Berlinben állítólag jelentékenyen olcsóbbak, mint az angol fővárosban.

* **Bátsze csizmadia** élt Milanóban, Ronghetti Anzelm nevű. A művészetet kiválóan szerette, Thorwaldsennel élénk levelezést folytatott. Egy párisi dandy egyszer az olasz mesteremberek felett gunyolódva rendelt meg nála csizmát. «Először csak az egyiket

AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSRÓL. — A MŰCSARNOK.

S odanyujtá a készen tartott számlát.

— Hogyan? — kiállított fel Carew elképedve, — én vagyok önnek adója 998 fonttal?

— És tizenegy shillinggel. Szót sem érdemel, igazán röstellem, de mivel esetleg épen pénz nélkül vagyok, s üres erszényvel, ezt ön is tudhatja, lehetetlen utazni . . .

— Nem tudom, hogy keletkezett ez az adóság; de ha ön azt mondja — elismerem. Azonban — közel ezer font, az nálam sincs heverőben.

— Oh kérem! kiállít egy utalványt a bankárjához, melyet én Barustaple-ban érvényesítek. Teheti háromhavi határidőre — adjon hozzá, lássam csak, igen — tizenkét fontot, kamatkülönbözet fejében. Egyszerű dolog.

— Hát írja meg az utalványt; én nem tudom hogy kell.

— Pazt, pszt, az istenért, ne ismétlje ezt a szót! Egy squire — egy angol földbirtokos, s nem tud kiállítani egy utalványt. Ezt nem merném elmondani senkinek. Biz isten, nem hínék a szavamra s hazugságban maradnék — a mi sohasem történt rajtam. Hallatlan, igazán! S pedig a saját füleimmel hallottam

* **Strassburg szobrára** a Concorde-téren a hazafias francziák tüntetésből annyi sok koszort és bokrétát helyeztek el, hogy főképp azok megrozsdásodott sodronyai miatt maga a kő is romlani kezd. A párisi rendőrség most a szobrot megtisztíttatta, de e mellett teljesen renoválni is kell s többé ily tüntetészerű megkoszorúzás nem engedtetik meg.

* **Dogma-ellenes földregés.** A brahminok elmélete szerint Benares nem tartozik a bűnös világhoz, hanem azon kívül esik. Most azonban egy földregés e szent várost is meglátogatta s nagyon megrendítette a hitet annak szentségében.

* **A szanszkrit nyelvről** hibásan mondják, hogy kihalt. Reanleaux tanár legalább azt állítja, hogy indiai nagykereskedők főkönyveiket e nyelven vezetik, rendszeren egész kalligraphikus írással. Az egyes lapokat csak egy oldalt írják be, a sorok a hajlékony, vékony fedélű könyv sarkával párhuzamosan futnak. Minden számlára külön lap nyitattik; ha ez megtelik, ragasztanak hozzá. A szanszkrit vagy nágari (városi írás) azonban csak a főkönyvben fordul elő, a többi hindu nyelven vezetik.

* **A coca-levelek** a szemgyógyításnál újabban rendkívüli mennyiségben használtatnak s néhány hét alatt mindent összevadásoltak, a mi készletben található volt, úgy hogy legutóbb már négy-ötzötörös áron sem lehetett találni. Most Peruból és Bolíviából új

készítem el, mondá Ronghetti aláztatosan, «hogy lássam, hogy tetszik-e?» Midőn azonban e fél csizmát valóban művészileg elkészítette, úgy, hogy egész lelkesedést költött a dandyban, így szólott hozzá: «Most már menjen Párisba, a másikat ott csináltassa meg, ha tudják.»

* **A legdrágább utcaöntözés** Bakuban a Kaspitenger partján van, a hol a híres naphta-források rendkívül gazdag folyadékot gyakran használnak fel a cözóra. Az öntözést kintinének mondják, nemcsak jobban leveri a port, de a nedvesség tartóssabb is. Természetes azonban, hogy ily drága öntözés hova tovább ritkább lesz s ily alkalommal nagy óvatosságot kell kifejtetni, hogy az egész város meg ne égen.

* **Barnum**, a humbug világhírű mestere, jelenleg mintegy 700 személyt foglalkoztat, a szolgákon, ellenőrökön kívül akrobatákat, műlovasokat, óriásokat, vadembereket, stb. Van továbbá 400 lova és 30 elefántja. Állatgyűjteményében több száz állat van, köztük 18 oroszlan, 20 teve, 18 dromeder, számos tigris, zsiráf, stb. Télen New-Yorkban van, nyáron 150 városban tart előadásokat. A múlt évben Bostonban egy napon 35,000 forintot s tíz nap alatt 218,750 forintot vett be. Utközben napi kiadása átlag 9000 forint, de bevétele körülbelül 20,000, úgy hogy naponként mintegy 11,000 forintot nyer.

KÉPEK A KIÁLLITÁSBÓL.

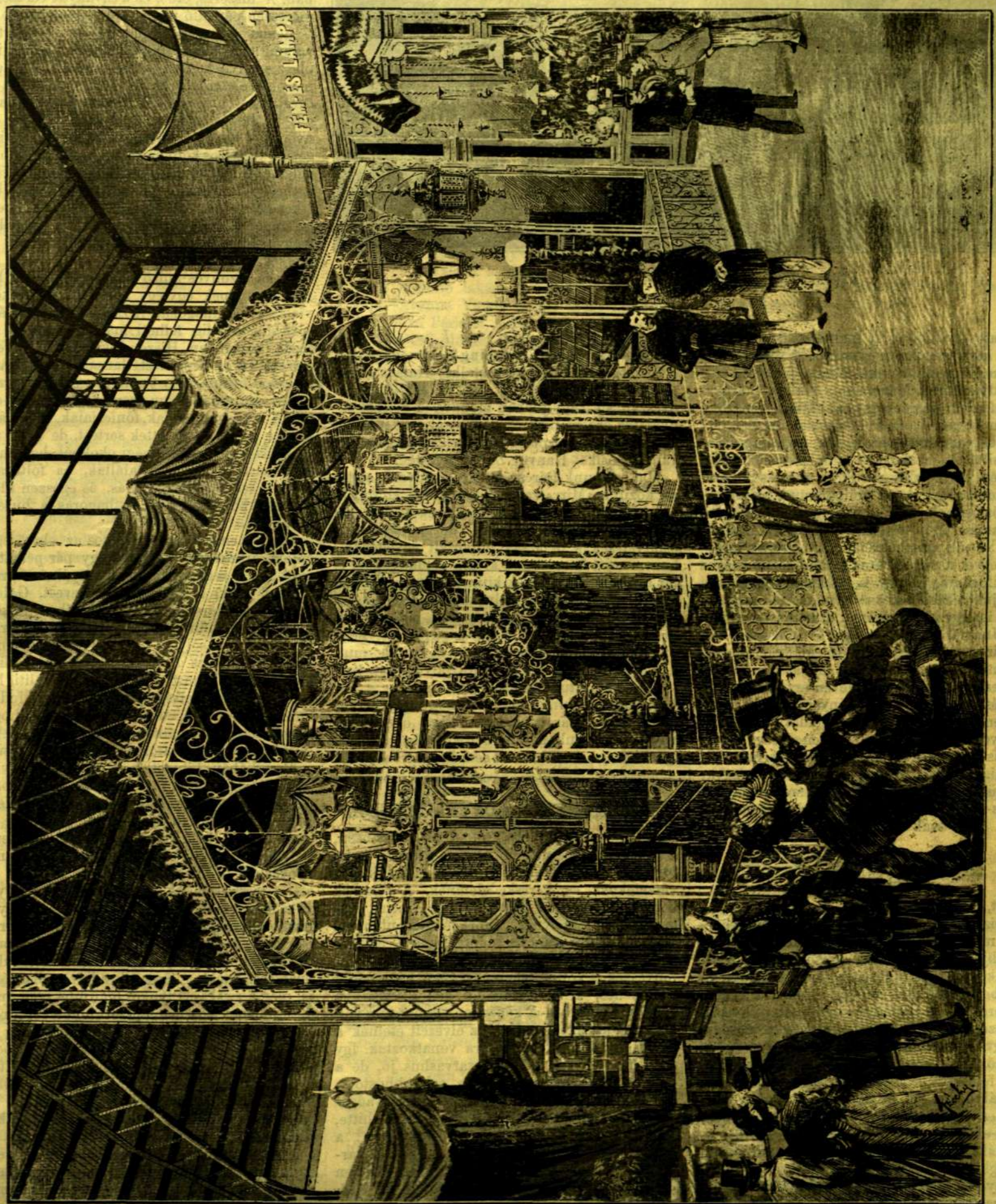
I.

A műcsarnok.

Szemlélve a kiállítás területén varázsmódra emelt épületeket, gyönyörködésünket nem egyszer csorbítja az a tudat, hogy mind e szépség, e gazdag változatosság színben és formában, csak rövid életű; ha elmúlik a kiállítás — s ez

gyon elég, ha beérjük, azzal, hogy a kulturnemzetek építési modorát nem utánozzuk szolgailag, hanem megtartva a százados fejlődés által alkotott formákat, a *diszítésben* magyar *motívumokat* és a színezésben *elvenséget* hozunk be. Ez a feladat szerencsésen be van mutatva a műcsarnokban, a nyers sajtolt tégláépítkezés, a színes majolika-diszítmenyek úgy színben, mint formában rendkívül kellemesen hatnak. A csarnok tervezője, Pfaff Ferencz mű-

lépcsők vezetnek föl s a kapuk mellett levő fülkék közt két oldalt szép alaku nagy majolikavázákkal diszítik. A rízalitik két oldalpillére fölött sósuti kőből (kár, hogy nem szintén majolikából) szoborcsoportozatok trónolnak. A kiállítás vége után az épület valószínűleg varáscsoportot kap és így az épület frontja, mely a Stefánia-utrá néz és melynek hatását a palánk most teljesen rongja, — teljességben látható lesz.

AZ ORSZÁGOS KIÁLLITÁSBÓL — JUNGFER MŰLAKATOS KIÁLLITÁSA AZ IPARCSARNOKBAN.

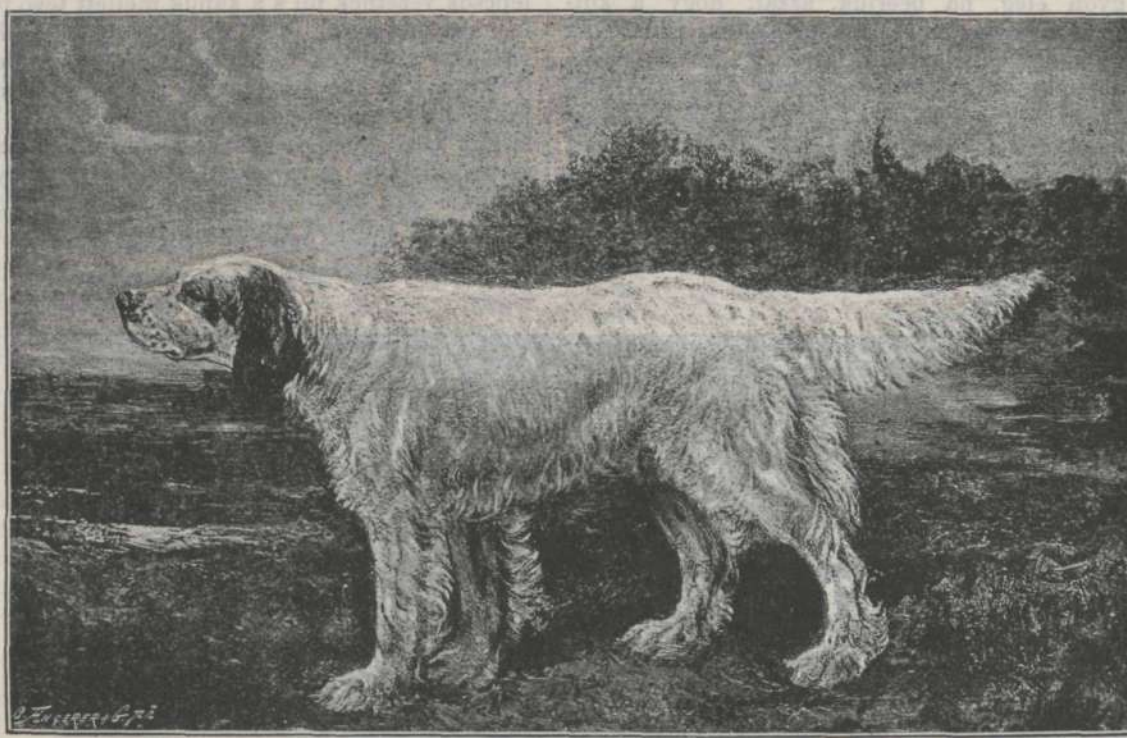
II.

Az iparcsarnokból.

pedig vajmi rövid idő — vége a dicsőségnek. A kiállítás egyik legdiszesebb épületénél, a műcsarnok szemléleténél, nincs okunk ilyesmii fölött bankódní, mert az állandónak megmarad. Az épület nem csak azért értékes, mert magában véve szép és céljának megfelelő, hanem egy kényes kérdésnek úgy látszik szerencsés megoldásához közeledik. Evtizedek óta több oldalról hangoztaták, hogy építészünk magyar stílt teremtsenek. Ez úgy hangzott, mintha a jelen korban egyszerre, százados fejlődés nélkül, új nyelvet akarnánk alkotni. De kezdetben na-

építész merész eszméjét, hogy a diszítésül szolgáló szoborcsoportozatot is színesen, majolikából készítette, a legteljesebb siker koronázta. E sikerben kiváló része van a Zsolnay-féle gyárnak is, a mely a majolika-diszítéseket szolgáltatta. — Az épület maga kiemelkedő közép-részből áll, melyhez két alacsonyabb oldalszárny csatlakozik. A középrészben van az előcsarnok, egy nagy terem a szobrok elhelyezésére s hátul irodák; két oldalt egy-egy nagy, felülvilágított terem s azonkívül három-három kisebb szoba a festmények számára. A rízalithoz díszes szabad

Ha már az iparcsarnok külseje, méretei és formája által is jóval kimagaslak az országos kiállítás épületeinek színvonalai fölött, még jogosabban elmondhatni ezt belső tartalmáról. Nemesak a külföldiek, de jó magunk is meg voltunk lepette, látva, hogy az ipar dolgában mennyire megközelítettük a nyugati nemzeteket; sőt hogy egyes iparágakban különbet a külföld se mutat föl. E tekintetben csak Jungfer Gyula

BÁRCZY ISTVÁN «MIRR» SETTERE AZ EBKIÁLLÍTÁSON.

műlakatos kiállítását (az iparalota keleti kapu jánál) kell szemügyre vennünk és nyilvánvaló lesz, hogy ez állításunkat nem a chauvinizmus mondatja velünk. Már maga a kiállított tárgyak befoglaló vasrácsolat, a háttért képező s részben kovácsolt vasból készült, részben ily művekkel díszített óriás kapuk, a gazdag díszítésű csillárok, asztalkák: mindez a technikai ügyesség és művészi rendkívül magas fokáról tanusít. Ha a derék műiparosunk kiállításához közelebb lépünk és a kovácsolt vasból készült asztalok elhelyezett és szintén kovácsolt vasból készült rúzsabokrétát megtekintjük, melyből az egyik rúzsát Stefánia trónörökösné kegyes volt elfogadni, és így a közelből figyelemre méltatjuk a rézből kivert természetes nagyságú alakot is, ugye kész örömmel el kell ismernünk, hogy Jungfer kezében az ipar a művészet magaslására emelkedett, hogy ő példányképpel ama híres műnemberi mestereket tartja szem előtt, kik mesterségük mellett eleven érzellem birtak a művészet legmagasabb igényei iránt. Természetesen e nagy és nehéz feladat csak évek során volt elérhető. Évtizedeken át egy egész munkás-nemzedék kellett a mesternek fölnevelni. Ha valamire az iparalotában a magyar ipar büszke lehet, — ugye első sorban e műlakatos-munkákra lehet, melyeket az itt költött rajz csak megközelíthetőleg adhatott vissza.

III.

Az ebkiállításról.

Most, hogy a lefolyt időszerű kiállítások bíráló bizottságai nagyrészt befejezték működésüket, megállapították véleményüket s eddig a díjakat, a kiállítások egyikének, az ebkiállításnak hírnemesítőjéről közzölt rajzunk kiérésében adjuk meg utólag e szakértő kézről tett sorokat: Az ebkiállítás nem csak újdonság természeténél, de a kiállított anyag minőségénél fogva is, rendkívüli látogatott volt. A különböző fajták mintegy XVII válfaj-csoportra voltak felosztva, a mely csoportok viszont két fő-osztályból, u. m. a «vadászati czélokra szolgáló» és a «különböző czélokra szolgáló» nem vadász-ebek osztályából állottak.

A kiállított ebek csoportjai közül a legszebb s a legfigyelemre méltóbb faj-jelleget tanúsító példányokat foglalt magában: az angol setter-ek (hosszuszőrű vizslák), a véretek, a taszkók és az aqarak csoportja, s a külföldi — már sok kiállítást látott — jurork nyilatkozata szerint, az említett négy csoportban kiállított anyag bármely külföldi kiállítás díszével szolgálhatott volna. A setterek csoportjában Bárczy István «Dashing-Ruthven»-je, «Prince II»-je (kanok) «Mirr»-je, «Mask»-ja (szukák) — mindannyi első érdemszallatot nyertek; a véretek közül gróf Károlyi Gyula «Solo»-ja, gróf Nádasdy Ferenc «Selma»-ja, — a taszkók közül Bárczy István «Hettman»-ja és «Waldine»-ja, az aqarak közül Halász és Szilassy «Mungo»-ja méltán nyertek első érdemszallatokat.

A legkitünőbb egyedek részére még külön

kitűzött két fődíj, u. m.: az I. prandij (300 frank) Bárczy István «Dashing-Ruthven»-jének, a tiszteletdíj (dohányzó asztalka) Halász Zsiga «Mungo»-jának ítéltetett oda. A kiállított tenyészanyag, vagy jobban mondva a kiállított tenyésztők érdemeinek előismerésül szolgáló két díszoklevél közül pedig az egyiket Bárczy István, a másikat Hanvay Zoltán nyerték.

Mai számunk Bárczy István gyönyörű setterei közül a «Mirr» rajzát közli, a vad előtti huzás közben. E jeles sportmanünk vadászebei nemcsak Magyarországon, de külföldön is ösmertettek, s nemcsak importált egyedekkel, hanem saját tenyészésü kiváló példányokkal is bírójában. Settereinek kitünőt voltát igazolják azon számos díjak, a melyekkel részint vadászversenyeken, részint kiállításokon, bel- és külföldön, ki lőnek ebei üntette. Kiállított négy angol setterje eddig még nem kevesebb mint huszonhárom első és másodosztályú díjat, tiszteletdíjakat, kitüntető okleveleket nyert.

Vadász-sportunkra minden esetre igen öröndetes, hogy Bárczy István ólában oly kitünőt anyagot találunk, a minőnél különbet a sport igazi hazája, Angolország sem képes felmutatni.

TANULMÁNYOK A KONYHA KÖRÉBŐL.

Az ember «főz állat», mondja Ben Johnson, s valóban a főzésnek ép ugy megvan a maga története, mint a lakásnak, ruházódásnak, művészeteknek és kereskedelemelek. A rómaiak korából fennmaradt ránk Callius Apicius szakácskönyve, melynek előirt ételeit utánozni akarva, a híres francia tudós, Dacier, egyszer majdnem életével adózott. Nagy evők és evő művészek is voltak már az ókorban, így a görög Philoxenes, ki a legforróbb ételek evésében volt begyakorolva. A középkor viszont tele volt oly hiedelmekkel, melyek az élvezett étellek a lélekre gyakorolt befolyására vonatkoztak. Így tartották például, hogy a szarvasus jó, de a szarvas farka méreg; hogy a galambhústól a kőszvényeseknek óvakodniok kell, de a vadgalambok az elmet élesítik. Pythagoras is hitte, hogy az ember a borsó-evéstől ostoba lesz; a középkorban pedig az angolnát mérgesnek tartották, ha nem erős borban ölték meg. Minden állat husából izleteseknek tartották az első, mint a hátsó felet, s a jobbat, mint a bal. Hogy a tej rontja a fogakat, barack és alma erősíti a szívet, mogyoró gyarapítja az eszt, a salátá álmot hoz, mindazt szentül hitték a középkorban, s hiszünk ma is például, hogy a kenyérhaj prüssá tesz.

Értettek egy étel különféle készítmény módjához is jó régen már, s feljegyezve találjuk, hogy a középkori szakácsok a marhából 83 féle étetet, a borjúból 59-felét, a bárányból 28-felét, a sertésből 43-felét tudták készíteni s a békának is 5 kikészítmény módját ismerték; sőt ették a vadlovat, a murmutert, hódot, tövis-disznot, mőküst, sast és hattut is. Gasztronómiai térképek is, melyeken egy ország legeredetibb és izlesebb

életmi czikkeinek eredete városként képekkel van megjelölve, már régtől fogva léteztek Francia-, s Németországban.

Hogy az étkezés jellegében idő folytán bizonyos nemzeti vonások is érvényesültek, az magától értetődik. Régi dolog, hogy minden megehető, mert a mit egy vidéken utálnak, az másutt a legizletesebb csemege számba mehet. A «pâté de foie gras» és a délszigeti lakók hitéretítő-pecsenyéje közt nincs dietetikai különbség. A nemzet szelleme kifejezést nyer konyhájában. A fűszeres, erős, és a savanyút eddessel oly merészen párosító német konyhában benne van a német faj szigorú, merevsége és kitartása, valamint az olaszok olajos főzémódjában is az olasz nyelvnek sima hajlékonysága. Ki ne ismerje az életerős, prózai angol nemzetben a «par excellence» husevőre? A muzika bárdolatlanágot is eléggé jellemzi a fagygy-gyertya és a nyers tök élvezése, valamint a magyar renyhéség is a túlszíros konyha. A legkönnyűvérű, legvidámabb nép, a francia, a legfinomabb és legetheribb konyhával bír s elmondhatni, hogy étkezését valódi költészetté emelte. E mellett az angol a világ leglassabb, s az amerikai a leggyorsabb evője, a mi szintén nemzeti vérmérsékre vall.

Néha bizonyos külső okok eszközlik azt, hogy némely népek egy-egy eledeltől szándékosan visszatartják magukat. A zsidók tartózkodása a sertésbűstől alig lelheti magyarázatát ez állat tisztatlanságában. Hiszen a krétaik sem ettek sertésbűst, de nem tisztatlanság miatt, hanem mert azt hitték, hogy Jupiter csecsemőkorában sertés szoptatta, s így szent állat volt az előttük. A régi egyiptomiak, föníciaiak, szírtaiak és arabok szintén nem ettek sertést, de éppen nem vallásos vagy közegezési okokból, hanem mivel hasznosabbaknak találták, ha föltrajták velök a szántóföldeket. Más, és egészen filozófiai okokból tiltotta el Pythagoras a husevést általában.

Hogy mennyire viszonylagos az ehetőség fogalma, arra nézve meg csak egy pár példát hozunk fel. A régi egyiptomiak kutyákat és krokodilokat ettek, a spártaiak véretestet. Galenus orvos a rókahust ajánlotta oly időben, mikor a komák a szőlőfürtök körül ólálkodnak; Aristoteles pedig a silyom-hust. Herodotus szintén kitünőtnek találta a kutyahust, ellenben Plinius megvetette a lóhust. Julius Caesar említi, hogy a régi brittek szentségteként tartották lóhust enni, Herodotus pedig azt bizonyítja, hogy a persák nagy lakomáikon a tevehúst is a legnagyobb élvezettel falatozták egészen megsüve.

Braziliában hihetetlen az a borsmennyiség, melyvel az étkeket fűszerezik. A «Fajjas pretos» (fekete bogó) «arque-val» (beszózott hus) kezei itt az igazi nemzeti eledelt, melynek egy nap sem szabad hiányoznia az asztalról. Kenyer helyett a tálakban föladott «farinha», maniókgyökérből örölt liszt szerepel. Mindent egyszerre tesznek fel és mindenből egyszerre vesznek, de legfőbb eledel a farinhával vegyített husnemű, míg a leves csak alárendelt szerepet játszik. A husz vagy mint «carne atadad», pecsenyét adják fel, vagy pedig mint «quizado», gulyás-husbot hasonlóan. Szeretik a kövér disznóhust is, meg a rizskásás tyukot (gallinha com arroz), de mindenek közt legnépszerűbb eledel a rendkívül erős, pikáns mártással készített, még meg sem született, hanem a tehenből kivágot borju, a mi európai gyomor előtt méltó undort keltené. Főzések közül a braziliai a legkülönbözőbb manióka-fajokat, az apimot eszi, továbbá burgonyát és többféle ipomaea-fajokat, melyek néhol európai kertészetekben is otthonosak.

Akármit tartsunk azonban a braziliai étkezés módjáról, bizonyos az, hogy cukorsüteményeket és tojásételeket remekül tudnak készíteni. Az «over reis» egy tojásból és cukorból gula-alakban készült csemege, csillámló aranyszálakkal, s mindenkinek csodálatát és inyenzi hajlamát méltó felkölteti. Lehetetlen előszámlálni a különböző édességek (doces) és pompás gyümölcsök számtalan változatait; a «goyabast», «aragast», «cuabiobast», «cambucast», «pitangast», stb., melyek a braziliai konyhának méltó büszkeségeit képezik. A gyümölcsök befozését roppant mennyiségű cukorral eszközlik, s különbözőképp használják föl a kókuszdiót, narancsot s citromot is befőttekhez s más konyhai czélokra.

Az amerikai és angol konyhát különösen a nagyszabású előkészületek és a jelentékeny erő és anyagzavarás jellemzi. Egy francia egy

őkröt is képes megsütni annyi tűznél, a menyit egy angol gazdaszony csak egy bárány-czomb sütésére felhasznál. Részben, igaz, a tüzelőkészülék különbözősége okozza ezt. Mig a francia «pot au feu»-jét egy marok szén mellett elkészíti, addig az angolnak és amerikaiának egy kis víz felforrására is egész ól fára van szüksége. A külön fazekak külön kis tüzeknél való felfőzésének rendszere elintézt fardságosnak tetszik, de roppant hőség és tüzelőanyag lesz megtakarítva általa.

A gasztronómia az az egyetlen tudomány, a mely az embert bölcsőjétől szíjraig kíséri. Szerény tehetőség emberek között az az előttelet uralkodik, mintha a jól étkezés csak a költséges és disztagodó élet kiváltsága lenne. Ez nagy tévedés. Ugyanezek az egynék annyi bűlladekot pazarolnak el konyhájukon, a mennyiből egy francia parasztnő is pompás ebédet készíthetne. A nagy jelszó, melyre a figyelmet fölívni szükség: takarékoság a konyhában. Ez természetesen nem lehet másképp, mint a gazdaszony saját felügyelete mellett, mert a hol a figyelmetlenség nem, ott a tudatlanság tékozol s mindkettőnek eredménye oly jelenség, a mely kihát az egész társas életre is. Mi nálunk, magyaroknál elég jól, sőt mondhatjuk, páratlanul étkezünk, de azért távol vagyunk még attól, hogy oly behatón és komolyan miveljünk a konyhát, mint a francia házinő teszi.

AZ ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSRÓL.

A látogatás a szép napok beállta óta mindennap tömeges. Vidékről, külfölről egyre többen érkeznek. A «cehországi gazdasági egyletnek» pünkösdi napjaira jött nagyszámú csapata a kisbéri ménes-telepre is elrándult, hol az uradalom igazgatósága gondoskodott, hogy mindent megláthassanak és bő fölvilágosításokat nyrhessenek. Csehországból a gazdasági egyletet közül csaknem valamennyi készült a látogatásra, s kedvüket bizonyára fokozni fogja, ha itt járt honfitársaitól hallják, hogy a magyar országos gazdasági egyesület és a kiállítás bizottsága mily jó intézkedéseket tett, hogy a látogatás alatt minden tájékozást megtaláljanak. Közélebb a kolini, pardubitz-i s chrudini gazdasági egyesületek jönnek. — «Olasz vendégek is érkeztek, husz kiváló mérnök, kik a gotthárd alagut készítésénél dolgoztak, s kik a régi elkészítése után körutazásokat tétel, a kiállításra Budapestre is eljöttek. — A «fiumei» tanulók, kik dr. Erdő Béla igazgató vezetésével érkeztek pünkösdre, a hét nagy részét itt töltötték, meglehetően a város minden közintézetét és nevezetességét. Pénteken pedig Szegedre utaztak, hová a hatóság hívta meg őket.

A belgrádi szerb közigazgatási egyesület kebeléből Sokoricz Zeivka pénzügyminiszteri titkárt és Bogdanovics Vatsko pénzügyminiszteri fogalmazót küldte a budapesti kiállítás tanulmányozására végett. Tíz napig maradtak Budapesten.

Bécs város tanácsa e hó 27-iki ülésén köszönetet nyújtott Budapest törvényhatóságának és az országos kiállítás elnökségének a szíves fogadtatásért, melyben a bécsi közsegntanács tagjai részestültek a kiállítás meglátogatásánál; egyszersmind 2000 frtot szavaztak meg a budapesti szegények részére.

A mérlegészeti kiállítás, a műcsarnokban, pünkösdi ünnepére készült el, és dr. Czobor Bélának, ki az egyházi mérlegéségek összeválogatása végett városról-városra járt, nem kis munkát adott. A kiállításnak a képek, szobrok s rajzok nagy száma miatt a hálósó folyosóba kellett szorulnia. Két képes teremben szintén adtak a mérlegészeti tárgyaknak egy-egy szekrényt. Ki van állítva a koronázási palást is, e tiszteletreméltó ereklye, melynek szövete már olyan, mint a sűrű pókháló, s a bélés védelmezi. Az egész fahéjsárga, s az alakzatok és cizfrázatok színe kóphattas kék. Sárga selyemfonalakal tett tómerdek öltés mutatja a javítgatásokat. A kiállításban vannak többek közt a dáciai bányászati eszközök, melyeket Téglás Gábor gyűjtött Erdélyben. A jobb oldali folyosó végén szegességi szürnyas oltár van fölállítva; a tizenötödik százdaló ered s Caászka György szegességi püspök kölcsönözte a kiállításra. Egyik szekrényben az egyházi ötvösség korszakokénti fejlődése látható. A sok figyelemreméltó tárgy közt kiválik Báthori András bismoknak 1598-ból eredő casulája, melyet Gynaleféhértart őríznek. Majolikká,

hímzések stb. szintén sok nézőre találunk. A tárgyak egy része azonban nem fért el. Ezeket a hangversenyterem emeletén helyezik el.

A zenecsarnok a kiállítás egyetlen épülete, melyet a közönség nem látogat. Több hangversenyt rendeztek már benne, de mindig csak kevesen hallgattak. A közönséget sokkal inkább igénybe veszi a kiállítás meglátogatása, és sokkal inkább kifizérte, hogysem nagy kedve volna, egy vagy két órát nyugodt figyelemmel hallgatni. Az alkonyati és esti órákban pedig az iparcsarnok előtti térre vonz mindenkit a fényes társaság, mely itt szokott összegyűlni, hullámszani, zenét hallgatni. A filharmonikus hangversenye, melyet pedig az operaszínház legjelesebb zenéi erőinek közreműködésével rendeznek, sem talált eddig nagyobb érdeklődésre, ugye hogy e hó 27-ikéről ismételve elhalasztották. ezuttal bizonytalan időre.

Kávékiállítás. Burchard Konrad budapesti braziliai főkonzul fardozásai követeztében Rio-Janeiroból ötszáz különböző kávéfajból álló gyűjtemény érkezett, melyet a mezőgazdasági csarnokban állítottak ki.

HUGO VIKTOR HALÁLA.

A nagy költő május 22-én déli 1 óra 30 perczkor hunyta le szemét. Lakása előtt, mióta bebeteget lett, mindig nagy csoportok gyűltek össze, hogy értesüljenek a betegség minden fordulatáról. A költő lakása, a tiszteletere elnevezett uton (Avenue Victor Hugo) távol esik a tulajdonképeni Párisból, a diadalkapu mögött. A fájdalmas érdeklődést pedig nem elgítette a mit a lapok közöltek; mindenki újabb és újabb tudósítást akart hallani Hugó Viktor hogylétééről. Május 16-ától kezdve, mikor az orvosok kijelentették, hogy a költő állapotja aggasztó, egész Páris csak az «Avenue Victor Hugo» oly csöndes kis villájából leste a híreket.

A költő 1879 óta lakott itt. Lusignan herczegnő volt a nyári lak, a költő csak bérben birta, mert a tulajdonossal nem tudott meggyezni a vételárban. Külöleg is, bent is egyszerű épület, melybe kerten keresztül jut be a látogató. Hugo meleg családi körben élt itt. Mellette Lockroy és neje, ki a költő elhunyt fiának neje volt és két unokája, Georges és Jeanette, kiket a nagypapa oly végtelenül szeretett. Hugót minden héten, egy bizonyos napon meglátogatták bizalmas barátai, jó emberei. Ő maga soha sem ment senkihez, de a társaságot azért nagyon szerette, s erre szüksége is volt, mert az utolsó két év alatt az aggság nagy súlylly neheztedt vállaira, s a jó barátok és eleven szellemek üdítőleg hatottak rá.

Dolgozni azonban folyvást tudott. Lángelkének lobogása nem szűnt meg előbb, csak mikor a halál eljutt. Ágya mellett is írószer állt, s ha éjjel jutott valami eszébe, följegyezte. Dolgozó- és hálószóbjája ugyanaz volt, mert Hugó Viktor fölkelve azonnal az íróasztalhoz ment, s ha hévvel dolgozott, nem nézte se lefelvés óráját; irt a míg a szender ellenállhatatlan erejével vált.

Állva és ha az idő kedvezett, nyitott ablaknál szokott dolgozni. A szabad, tiszta levegőt nagyon szerette. Nála dohányozni sem volt megengedve. A társaság, ha rá akart gyújtani, Lockroyhoz ment át.

A költő lakását és dolgozó szobáját is bemutatjuk a Hugo Viktorra vonatkozó képeink közt, s ezenkívül két rajzot híres művéből, az «Egy bűn történetéből». Mindkét rajz szintén Hugóra magára vonatkozik.

Az «Egy bűn története» czim alatt Hugo Viktor az 1850-iki december 2-iki államcsiny eseményeit írta meg, rögtön mindjárt Napoleon Lajos árulásának hatására alatt, de a mű csak jóval később, évek múlva jelent meg, s rendkívüli hatást tett.

Hugónak az 1850-iki december 2-iki államcsiny után menekülni kellett. Leírja e menekülést is a könyvben és Páris akkori állapotát s hangulatát. Mikor a köztársaság elnöke a Mazza-ba záratta a törvényhozás tagjait, sokan arra gondoltak még, hogy föllázítsák, fegyveres ellenállásra bírják Páris. Hugo is elment éjjel a St. Antoine külvárosba, az igazi forradalmi elemek negyedébe. Visszaemlékeztet, hogy 1848. június 24-én megmentett egy Agoston nevű embert az agyonlövéstől. Ez az ember a Rquette-utczában kocsmáros volt. Hozzá ment Hugo, de már utközben tapasztalta, hogy a St. Antoine nyugodtan viseli az eseményeket. Keserín írja le, hogy e városrészben nem me-

részlik a Bonaparte nevét kiejteni; halkan szótognak, a hol hangosan kellene kiáltani: «fegyverre!» De Agoston még tud biztatót mondani. Kijelenti azonban, hogy nem mindenki fog harcolni. Megérkezék Agostonhoz egy gépész munkás is, a ki lelkesül a harcért, s arra kéri Hugót, hogy a St. Marceau külvárosban, a hol talán másnap éjjel fegyvert fognak, vezesse a lázadókat. Hugo beleegyezik; megígéri hogy ott lesz. «Képviselői jelvényével?» kérdezi a munkás. Hugo megmutatta a jelvényt. «Jól van — úgy mond a munkás — a polgárnak a fegyver, a képviselőnek pedig jelvénye van kezében, mindenki föl van fegyverkezve.»

E beszélgetést tünteti föl egyik képünk. Éjjel volt, mikor Hugo eltávozott Agostonól. Egy ismeretlen férfi megszólította a költőt, a kinek többet nem lehetett haza menni. Azt kérdezte tőle: «Hugo ur, hol fogja fölteni az éjet! Tiszteljen meg azzal, hogy jöttön hozzám.» Hugo elfogadta a meghívást. Társa fényes szalonba vezette. Felköltötte nejét a másik szobában, s Hugónak a szalonban készítettek ágyat, begyűjtöttak a kandallóba. Ott hagyták vele a bölcset, s abban a kis gyermeket. Hugo nem tudott aludni; fölkel, egész éjjel az alvó gyermeket nézte. Így várta be a hajnalat. Akkor elhagyta a házat csöndesen. Hazament s megtudta, hogy az éjjel el akarták fogni. A másik kép is a menekülés előtti éjjel eseményekből mutatja e jelenetet.

Hugo Viktor eltemetéséről az állam gondoskodik, s e czéla 20,000 frankot szavazott meg a törvényhozás. A Pantheonban temetik el. Ez az ugynevezett Genovae templom; de a képviselőház elhatározta, hogy eredeti rendeltetésének visszaadja, Franciaország nagy embereit ott temetik el, s a hivatalos lap e hó 27-én közölte a kormány ilye értelem rendeletét. A templomi szerek elvételére 48 óra tüzetelt ki. A kormány egy másik rendelete tudatta, hogy Hugo Viktort a Pantheonban helyezik örök nyugalomra.

A temetés valószínűleg június első napján lesz. Az akadémia nevében Augier Emil, a kormány nevében Goblet közoktatásügyi miniszter tartanak beszédet. E hivatalos beszédeknek kívül még több beszédet is fognak mondani.

A ravatalt a diadalív alá állítják. Az opera építője, Garnier Károly, a diadalkaput három felől el fogja rekeszteni, s csak a Champs-Elyées felé hagyja nyitva. A koporsót feketével bevont, ezüstszalaggal díszített emelvényen huszonkét méternyi magasban állítják fel. Hatalmas gyászfiatyl fog a diadalív lengeni. Mialatt a halottat a diadalív alatt lesz kiállítva, a Montvalerien erőből aronkint ágyúzással üdvözlik.

Hugó végrendelete. 1883. aug. 2-án Hugó Viktor barátjának, Auguste Vaquerie-nek, kit évek óta családja tagjának tekintett — leánya Leopoldina ugyanis Vaquerie egyik barátjához ment férjhez és séta közben a Szajnába fult — következő végrendeletet adta át:

A szegényeknek 50,000 frankot adok. Kívánom, hogy az ő halottas kocsijukban vigyenek a temetőbe. Visszatartom minden egyház szertartását, s minden halandót kérek: Imádkozzék értem. Hiszek Istenben. Hugo Viktor.

A magyar írók és művészek társasága a költő családjához követező részvét-nyilatkozatot küldte távirati uton:

A magyar írók és művészek társulata mély fájdalomt és részvétét fejezi ki a számad legnagyobb költőjének, a szabadság és béke halhatatlan apostolának és hőségének, a magyar nemzet barátjának: Hugo Viktornak halála alkalmából. A magyar közönség örök hálaival adózik a szabadság költője megváltozó emlékének.

Az olasz képviselőház a legünnepélyesebb alakban nyilvánította fájdalmat a nagy költő elhunytán. E részvét-nyilatkozat, mely a római nagykövet utján érkezett a francia kormányhoz, a francia képviselőházban mély hatást tett, mikor Freycinet kormányelnök a római követ jelentését felolvasta, s a legmelegebb szavakkal kísérté. A távirat így szól:

Hugo Viktor elhunya az olasz képviselőházban impozáns manifestációra adott alkalmat. Crispien felköt szavakkal emlékezett meg a nagy költőről s kijelenté, hogy halála minden civilizált nép gyászát képezi. Bianchi, a képviselőház elnöke, határo-

Biztosítás jégkár ellen.

MAGYAR-FRANCZIA BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG
 Budapest. Igazgatósági helyiség: IV. ker. városházter 1.

Befizetett alaptöke **frt 4,000.000.— aranyban.**
 Tartalék alapok **frt 4,490.160.79**

A gazdaközönség figyelmébe ajánljuk a rendkívül előnyös **mezőgazdasági általányszéki biztosítást** nemkülönben a **jégbiztosítást**, melynél **csak a társaság által alkalmazott különösen kedvező feltételek (50% feltételes díj- engedmény, 8 évi biztosítással egy ingyen év stb.)** nyújthatnak.

Kisorsolással egybekötött életbiztosítás.

LATZKOVITS A.
 Budapest, Váci utca 22. sz.

FÉRFI-INGEK
specialis készítője
 ajánlja különlegességeit

URI DIVATÁRUK
 és **FEHÉRNEMÜEK**
 feltűnő olcsó árakon.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható.

BENICZKYNÉ BAJZA LENKE.
 NEM ISMEREM
 A MŰLT TÖRTÉNETÉT
 REGÉNY
 Ára füze 1 frt 20 kr.

BENICZKY-BAJZA LENKE.
MÁRTHA
 REGÉNY
 Ára füze 1 frt 20 kr.

MELYIK ERŐSEBB?
 EREDETI REGÉNY
 Irta
 H. ABRÁNYI KORNÉL
 Ára füze 2 frt.

BARTÓK LAJOS.
KÁRPÁTI EMLÉKEK.
 KÖLTEMÉNYEK
 Spanyi B. eredeti rajzaival
 Ára füze 2 frt.
 Ára dískötésben 3 forint.

GYULAI PÁL
KÖLTEMÉNYEI
 Második bőv. kiadás
 A KÖLTŐ ARCZKÉPÉVEL
 Ára füze 4 frt, díszk. 5 frt.

A MŰVÉSZETEK TÖRTÉNETE
 A LEGRÉGIBB IDŐKTŐL NAPJAINKIG.

IRTA
PASTEINER GYULA,
 Ára füze 6 forint osztr. ért. 352 ábra a szövegben. Fálbörbe díszesen kötve 8 frt o. é.

TARTALOM: Előszó. — Bevezetés — Első rész: Az építés története. Az ó kor keleti népeinek építése. — A kisázsiai pelag és etrusk építés. — A görög építés. — A római építés. — Az ó keresztény építés. — A byzanci építés. — Az új perza és moamedán építés. — A román építés. — A császárs építés. — A renaissance építés. — Az építés a XVII. és XVIII. században. — Az építés a XIX. században. — Második rész: A szobrászat története. Az ó kori keleti népek szobrászata. — Az ó görög és etrusk szobrászat. — A görög római szobrászat. — Az ó keresztény szobrászat. — A szobrászat a román és császárs építés idejében. — A renaissance szobrászat. — A barokk és a tanult klasszikai ízlésű szobrászat. — A szobrászat a XIX. században. — Harmadik rész: A képrás története. A képrás az ó kor keleti népeknél. — A görög-római képrás. — Az ó keresztény képrás: A katakombák falképei. — A római és ravennai mozaik képek. — A képrás Byzancban. — Képes kéziratok. — A képrás a román és császárs építés idejében: Mozaikképek. — Képes kéziratok. — Úveg képek. — Falképek és függőképek. — A renaissance képrás a XV. században: Németalföld. — Olaszország. — Németország. — Fannet és rézmetszet. — A renaissance képrás a XVI. században: Olaszország. — Németország. — Németalföld. — A képrás a XVII. és XVIII. században: Flandria és Hollandia. — Olasz. Spanyol- és Franciaország. — Német. Angol- és Magyarország. — A képrás a XIX. században. — Mutatók. Irodalom. — Abrák. — A művészek nevei — Hely- és tárgymutató.

A vidéki szálloda- s fürdő-vendéglős urak különös figyelmébe ajánlom hirdelményemet.

GÉCZY FERENCZ
 első budapesti 2039
 élő és tisztított baromfi-, tojás- és vadász-árú csarnoka
 Budapest, IV., Duna-utca 10. sz.
 az „arany fácskához”

ajánl az evadra szép idei fiatal kacsát, libát, poulardokat, vadból: őzet, siket- és nyír-fajd-kakásokat és egyéb sáson-vadát, naponta friss ludmáj, idei libaszir üzletben kapható legújabbasabb ár mellett. — Tojás (friss) átnézett jótállás mellett.

A vásárló közönség kedelmére piac-elárúsító állványokat állítottam fel a **IV. kerületben: Deák Ferencz-tér és a VII. kerületben: Hunyady-tér.** Vidéki megrendelések utánvétel mellett pontosan eszközölköttek.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára **Szellinszki György** cs. kir. egyet. könyvtáránál Bécsben I., Stephansplatz Nr. 6.

A BÜNTETTEKRŐL ÉS VÉTSÉGEKRŐL
 SZÓLÓ
MAGYAR BÜNTETŐ-TÖRVÉNY
 (1878. V. T. CZ.)
MAGYARÁZATA
 IRTA
Dr. SCHNIERER ALADÁR
 EGYETEMI TANÁR

Atdolgozott s a judicatura tekintetbevételével bővített második kiadás.

Ára füze 5 forint.

Egy beteg- és gyermek-szobából

hiányzóka

BITTNER-féle Conifera-Sprit.
 Kapható a gyógyszerárakban, azonban világszerte Bittner-féle Conifera-Sprit és Bittner-féle szabadék. porlasztó kéréndő

Bittner's
 Koffein-Extrakt

BITTNER-féle fenyőtű-fürdőkvivonat
 természetes, erősítő, fenyőtű-fürdő rögtöni készítése. Különösen ajánlható mell- és tüdőbetegnek, valamint köszvényesek és ideg-betegeknek. Egy üveggel 40 kr. 12 üveggel 4 frt o. é. NE. Egy nagy kádra elegendes egy üveggel, egy ülé-kádra fél üveggel. 2014 PÉ letét:

Bittner Gyula gyógyszerészművei Bécsben, Alsó-Ausztriában: **BUDAPESTEN: Török József gyógyszerész, király-utca 12.**

2222 Valódi tiroli női és férfi darócposztó gyári raktára **GREIL FERENCZ-nél** Innsbruckban.

Minták ingyen és bérmentve. — Szállítás pontosan és utánvétel mellett.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvtárban kapható — az osztrák tartományok számára Szellinszki György cs. kir. egyet. könyvtáránál Bécsben, I., Stephansplatz Nr. 6.

ANGOL ÉS MAGYAR BESZÉLGETÉSEK KEZIKÖNYVE
 IRTA
BIZONFY FERENCZ
 Ára füze 1 frt 20 kr.
 Vászomban kötve 1 frt 60 krajczár.

GÖRÖG-RÓMAI MYTHOLOGIA
 ÖSSZEÁLLÍTOTTA
CSIKY GERGELY.
 (A szöveg közé nyomott képekkel.)
 Ára füze 1 frt 20 kr.

VASÁRNAPI UJSÁG
 23-İK SZÁM. 1885. BUDAPEST, JUNIUS 7. XXXII. ÉVFOLYAM

AZ AKADÉMIA UJ ELNÖKE.

Ötven éve már, hogy a magyar tudományos társaság fönnáll, s ez ötven év épen a magyar szellemi élet merészebb föllendülésének ideje. Nem akarjuk azt állítani, hogy e föllendülésnek legfőbb, vagy épen tán egyedüli tényezője a m. t. akadémia volt; de tény, hogy ez intézetünk fönnállása óta mindig élénk állott a magyar közművelődésnek, s lelkiismeretesen igyekezett előhaladásában támogatni.

És volt korszak a magyar nemzet újabb életében, a midőn a magyar t. akadémia azt a szolgálatot tevő a nemzeti törekvéseknek, mint a Vesta-templom Rómában, melyben menedéket talált a halálra keresett üldözött s ott az örök-tűzű oltár bűvkörében biztosnak érezhette magát üldözöttil. Volt idő, a mikor a hatalom erőszakkal nyomta el a nemzeti szellem minden nyilvánulását egybeült: a tudomány csarnokának küszöbén túl azonban nem vihete szuronyait a nélkül, hogy ki ne hívja maga ellen a civilizált világ fölháborodását s bár megkísérlé a támadást, de kudarcot vallott az akadémia szívósságában. Az akadémia megnyitott s e megnyitás volt a nemzet irányában tett engedményeknek legelseje.

Ez időben a m. t. akadémia nem csupán kulturális misszióval bíró intézet vala, hanem egy oly testület, melynek tüzhelyénél a nemzet üldözött géniusza oltalmat keresett és talált. Mint valamennyire mégis szabadnak maradt intézet, szorgosan ápolá hatáskörében azt a szellemet, mely később a föltámadást lehetővé tevő.

Nálunk tehát az akadémianak sokkal nagyobb jelentősége volt, mint más nemzeteknél a hason természetű és hason célú intézeteknek általán véve lenni szokott. Széchenyi, a ki megalkotá, még Döblingből is elküldé bele koronkint szellemet, hogy a társulatot e nehéz időben fokozottabb jelentőségű föladataira emlékeztesse s minden egyes fontos mozzanata a tudomány világában, alkalmai vétetett remény-nyel táplálni a nemzetet, az önértet emelésével ellensúlyozni csüggedését s terjeszteni benne a hitet, hogy ernyedetlen munkával és tanulással létét biztosítani még ily szomorú körülmények közt sem lehetetlen.

Később, a mint a nemzet vissza kezdé nyerni lelke rugékonyságát, vissza a közélet tevékenységének szerveit, az akadémia is, mint most már a nemzeti életnek nem egyedüli vagy csaknem egyedüli szabad organuma, mind in-

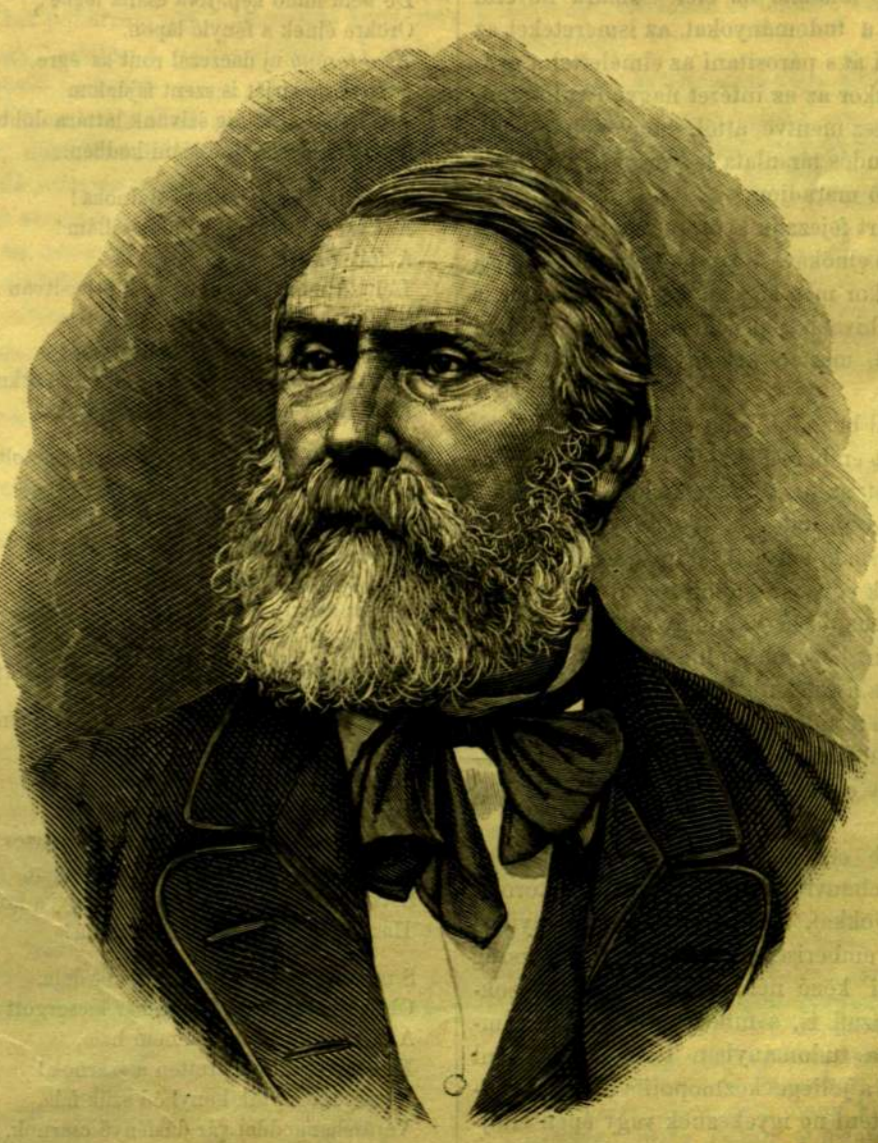
kább visszaadott tulajdonképi föladatának, s nem annyira a közéletre való hatást tekinté föladatának, hanem saját belső megszilárdulásán is buzgón munkálva, ápolta és fejleszteni igyekezett a tudományokat.

De az akadémia gr. Desseffy Emil, b. Eötvös József, Csengery Antal, gr. Lónyay Menyhért elnöksége alatt is megőrizé azt a rokonszenvet, melynek megalapítását köszönheté s a nemzet jól emlékeztében tartá tekintélyben első e kulturintézetének a nehéz időben teljesített nemzeti küldetését. Hisz mint a művelődés központjának ezután is nemzeti föladatot kellett teljesítenie, nem csak a tudományok művelése által, hanem

a nemzet szellemi életével való eleven érintkezése által is, s gondolnia arra, hogy a tudományosság általános természetének megőrizze nemzeti jellegét.

Az említett férfiak buzgó munkásságának nagy érdeme van az akadémia jelentőségének magas színvonalán megtartása körül. Az első kettőnek kivált szellemi, az utóbbinak inkább anyagi irányban.

Gróf Lónyay Menyhért gyakorlati esze belátta azt, hogy a ki sziklakat akar mozgatni, magának is szilárd talapon kell állani s föladatává tevő az akadémia vagyoni állásának rendezését és biztosítását. E föladat teljesen

TREFORT ÁGOSTON.